

SOSYAL MEDYADA SOL MUHALEFETİN GÜNDEMİ VE PRATİKLERİ

Selda AKÇALI*
K. Oya PAKER**

ÖZET

Çalışmada ana akım medyanın genellikle dışarıda bıraktığı sol muhalefetin sosyal medyadaki gündeminin ne olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 11 Facebook sayfasında bir hafta boyunca paylaşılan 545 içerik analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ulusal haber (248) ve yorum-eleştiri (121) türlerinin paylaşımlar içinde en yüksek frekansa sahip olduğu gözlenmiştir. Paylaşımların genelde ulusal ana akım medya gündemi ile ortak, fakat açık olarak eleştirel bir üslupta olduğu görülmüştür. Bu paylaşımlar genel olarak, sayfaların kullanıcıları arasında bilgi alışverişi sağlamak, protesto ve direniş eylemlerinin duyurularını yapmak ve takipçileri için ortak bir duygu dünyasını inşa etmektedir. Böylelikle ana akım medyada yeterince temsil kabiliyetine sahip olmayan politik konumlanışlara imkân tanımaktadır. Tartışma bölümünde sosyal medyanın muhalif söylemlerin inşasındaki rolü ve politik kültür açısından işlevi, günümüz politik öznesinin ve siber iletişimin sınırlılıkları bağlamında ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal medya, politik kültür, sol muhalefet söylemi

THE AGENDA AND PRACTICES OF LEFT-OPPOSITION IN SOCIAL MEDIA

ABSTRACT

This study aims to uncover the agenda of left-opposition in social media. 545 contents posted by the left-leaning users in a week to the pages of 11 Facebook accounts were analyzed. Results indicate that national news (248) and reviews or critiques (121) are sharing formats that have highest frequencies among all posted contents. Another observation was that the sharing has usually common subjects with mainstream media, while its discourse reflects the critical, opposing stance is clearly salient. Besides, some of the news or

* Ege Üniversitesi

** Ege Üniversitesi

critiques those which never took part or fell behind of the mainstream media were shared with the discourse of left-opposition in these pages. These sharings usually provide information-exchanges, announcement of protests or resistance activities. Also, they construct a common feeling for the page followers. Thus, it enables some opportunities to the political positions those not having sufficient representational capabilities in mainstream media. In conclusion, the role of social media in constructing opposing discourses and its function in political culture were discussed in context of the limits of today's political subject and cyber communication.

Keywords: Social media, political culture, discourse of left-opposition

GİRİŞ

Bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimle beraber yükselen tekno-kültür, dünya genelinde yükselen yoksulluk, açlık, insan hakları ihlalleri, savaşlara rağmen yaygınlaşmaya ve sıradan insanın hayatını kuşatmaya devam ediyor. Kimine göre artık yeni bir uygarlığın, tekno-uygarlığın içindeyiz. Anti-ütopya filmlerinden zihnimizde yer eden temsiller bir yanda dursun tekno-kültür, yaş, cinsiyet, ulus ötesi bir karakter ile her gün milyonlarca eve girmektedir.

Bu yeni kültür, hayatı an ve an dijitalleştiren bir fiber ağa bağlı. Aslında dünyayı baştan sona kuşatmış bu ağ, bir araç olmaktan ziyade yeni bir kültür evreni ve bağlamı olarak karşımıza çıkıyor. Dijitalleşmeyle beraber, artık sanal ve gerçek olanın iç içe geçtiği melez bir hayatı deneyimliyoruz. Gündelik hayatta yaptığımız her dijital işlem, bizi sanal uzama taşıırken, sanal uzamda kurulan gerçeklikler de gündelik hayatımıza katılıyor. Çoğu zaman farkında olmadığımız şekilde sağlık, banka, eğitim, alışveriş gibi birçok sıradan işlemlerimiz boyunca Mul'un ifadesiyle günlük hayatın adeta "sömürgeleştirilmesi" söz konusudur (Mul, 2008: 13). Mul, siber uzamı her harekette kültürün anlam bağlantılarını şekillendiren, yani "politik, sanatsal, dinsel ve bilimsel etki alanlarını yalnızca yeniden yapılandırmakla kalmayıp her seferinde birbirine göre farklı konumlandıran bir kaleydoskop"a benzetir (Mul, 2008: 26).

Zorunlu kullanım alanları günden güne artıyorsa da genelde dünyayı saran ağ, dolayısıyla dijital kültür yeni iktidar ilişkileri ve ekonomi politiği ile hayatımıza tek yönlü olarak kendini dayatmak suretiyle girmiyor; siber uzam daha ziyade insanların rızalarıyla dâhil oldukları bir dünya. Kimine göre kendini ve bir kültürü zorla dayatan bir zorba, kimine göre iktidarın yeni tahakküm aracı olan bu dünya Castell'in (2005) işaret ettiği gibi etkileşimci karakteriyle yeni iletişim biçimleri ve kanalları yaratarak, hayatı şekillendirmekle kalmıyor; aynı zamanda hayat tarafından şekillendirilip katlanarak büyüyerek gelişmeye devam ediyor. İnsan etkinliğinin tüm alanlarına yayılma özelliğiyle, yeni ekonomik, top-

lumsal ve kültürel işleyişler yaratıyor ve *“daha derin bir düzeyde, toplumun, uzamın ve zamanın maddi temelleri dönüşürken hayat, akışlar uzamı ve zamansız zaman etrafında örgütleniyor”* (Castell, 2005:630). Kısacası ağ dünyası, iletişim hızı, aynı anda birçok yerde siber olarak var olma imkânı, insan eyleminin kaydedilebilirliği, insan eylemleriyle dönüşmesi ve insan eylemini dönüştürmesi gibi çeşitli olgusal yenilikleriyle, usul usul tüm hayatı dönüştürme potansiyeline sahip. Bu anlamda tekno-kültür, insan varlığı için bir araç ya da eylemlere zemin olmanın ötesinde kendisi bir praksis olarak karşımıza çıkıyor ve mevcut kavramlarımızı sorgulamamızı ve bu varoluş üzerinden kavramları yeniden tarif etmemizi gerektiriyor.

Öte yandan özellikle başlangıçta gerek akademik gerek entelektüel çalışmalarında genelde internet ve bilgisayar aracılı iletişim, tıpkı geleneksel medya ile ilgili yapılan araştırmalarda olduğu gibi normatif sorular üzerinden ele alınmıştır. Burada kritik soru bilgisayar aracılı iletişimin yararları ve zararları üzerinden geliştirilir ve internet bir araç olarak kabul edilir. Geleneksel kitle iletişim araçları araştırmalarında olduğu gibi şimdi sıra internetin, mevcut düzeni nasıl bozduğu ya da nasıl geliştirdiği konusuna gelmiştir. Kimine göre, bilgisayar aracılı iletişim, insanların benliklerinin ve yaşamlarının bütünlüğünü tehdit edecek, kişileri izole edebilecek ve bağımlılık yaratacak sosyal etkileşim potansiyeline sahiptir. Bu görüşün karşı ucunda sanal gruplara ve cemaatlere iyimser bakan Cutler (1996) gibi yazarlar ise siber uzamı iletişimi kolaylaştıran bir sosyal ortam olarak değerlendirmektedir. İnternetin toplumsal eylemler ve demokrasi kültürü açısından sonuçları da yazarları ikiye bölmektedir. Bir grup yazara göre internet toplumsal hareketler açısından olumlu sonuçlar taşımaktadır. İnternet, mesajı hızlı ve eşzamanlı yayması, bireylerin ve sivil örgütlerin bir araya gelebilmesine hizmet etmesi, merkezîyetçiliği kırması, sistemi bireyler tarafından kontrol edilebilir kılması gibi sağladığı birçok imkân ile bireylere ve sivil eylemlere hizmet eder (Hill - Hughes, 1998; Petras, 2011; Schickler, 1994). Lehte görüşler, interneti doğru kullanıcıların elinde doğru bir araç olarak tarif eder. Siber uzam, etkileşimi kolaylaştıran sosyal durumlar yaratır. Bu sosyal durumlarda kişi tamamen kendi haline terk edilmiş değildir. Etkileşimci metinler boyunca, grup üyeleri rollerini değiştirir, çevrimiçi kimliklerini ve benliklerini müzakere ve inşa eder. Siber uzamda birçok kendini tanımlama davranışının amacı, bir bakıma, diğerlerinin güvenini ve sosyal desteğini almak üzere kişiler arası ilişkiler kurmaktır. Belli bir siber mekânda yakın ilişkilerin kurulması aynı zamanda grubun bir ilişkiler tarihine sahip olması demektir ki bu, grubun bir topluluk olduğu hissi duymasına hizmet eder. Bununla beraber grup üyeleri yüz yüze görüşmeye karar verebilir ve sanal olan, fiziksel dünyaya da taşınabilir (Paker, 2007; Suler, 1996; Turkle, 1995).

Aleyhte görüşler ise internetin doğru kullanıcıları dahi yoldan çıkarma gücüne ve mevcut hayat düzenini tehdit etmek bir yana, toplumsal açıdan yıkı-

cılığına vurgu yapar. Bu taraf açısından internet, çok sesliliği bir tür kakofoniye dönüştürebilir. Diğer yandan siber uzam, kenarda kalanların değil, güçlü olanın yönettiği ve kendi fikirlerini ifade ettiği bir söz alanıdır ve ekonomi politik açıdan bakıldığında, reklam gelirleriyle var olan bu yeni iletişim alanının statükonun bir parçası olduğu açıktır (McChesney, 2000). Petras (2011) ise bu konuda iki yönlü bir sav öne sürer. Ona göre internet teknolojisi özellikle finans kapital olmak üzere küresel sermaye akışına hız kazandırır ve emperyalist küreselleşme hareketine destek sağlar. Diğer yandan, internet alternatif haber ve bilgi kaynağı sağlamanın yanı sıra, halk hareketlerinin organize edilmesini kolaylaştıracak şekilde kitleler arasında iletişim kanalları sunar.

Lehte ve aleyhte görüşlerin ayrı ayrı siber uzam ve sanal grupları politik eylemler açısından daha incelikli olarak nasıl değerlendireceklerini tahmin etmek zor değildir. Sol muhalif politik grupların ise internet temelli sosyal ve toplumsal eylemlere karşı tedbiri elden bırakmadıkları açıktır. Sanal grupların birliktelik ruhuna sahip olamayacaklarının ötesinde, internet üzerinden toplumsal olaylara katılım, ağ toplumu öncesi katılımdan psiko-sosyal açıdan belirgin farklılıklar taşır. Yaklaşık son on yıldır toplumsal bir mesele karşısında sanal tepki vererek, bir şekilde eyleme katılım gösterme, İngilizcede yeni türetilmiş kavramlarla anlatılmaya başlanmıştır. Tembel anlamına gelen *slacker* ile eylemci anlamına gelen *activist* kelimelerinden türetilmiş *slactivism*, internetteki imza kampanyaları dâhil bir sosyal olay ya da problem karşısında az bir çaba ile bir taraftar katılımını ifade etmektedir. Tembel aktivistler (*slactivist*) HIV/AIDS Birleşmiş Milletler Ortak Programında bir fark yaratmak üzere hakiki bir bağlılık ya da adanmışlık göstermeksizin bir olayı basit ölçekte destekleyen insanlar olarak tarif edilmiştir¹. Tembel eylemcilik politik ya da sosyal bir etkisi olmayan insana kendini iyi hissettiren çevrimiçi eylemi tarif etmek için kullanılmaktadır. Morozov'a göre hiçbir şey yapmak istemeyen kuşak için ideal eylem türüdür. Bu kampanyalara katılanların "*tutuklanma, polis şiddeti veya işkence riskleri*"nden hiçbirini göze alması gerekmez; bir Facebook grubuna katılmaktan daha fazla bir talep olmaksızın dünya için anlamlı bir etkide bulunmuş olma illüzyonu" yaşayarak kendilerini iyi hissederler (Morozov, 2009). Benzer diğer sözcük, tıklama ve eylemcilikten türemiş *clicktivism*, daha ziyade protesto eylemlerini örgütlemek için sosyal medyayı kullanan eylemcileri anlatmak için kullanılmaktadır. Tıklama eylemcileri, sosyal medyayı gerçek hayattaki bir eylemin internet uzantısı bir duyuru ve destek arayışı olarak kullanmaları bakımından tembel eylemcilerden farklıdır. Öte yandan tıklama eylemcileri duyuru ve protestolarında internet dilekçeleri ve benzeri katılımları teşvik ederek tembel eylemcilerle bir araya gelmektedir (Wikipedia; Slacktivism; 11.06.2012).

¹ UNAIDS, UNAIDS Outlook Report, July, 2010; alıntı: http://en.wikipedia.org/wiki/Slacktivism#cite_note-3; 11.06.2012

Alternatif muhalefet etme biçimleri üzerine çalışan Petras (2011) siber uzamı halkın yeni afyonu olarak görmektedir. Ona göre insanlar, çevrimiçi tüketiciliğinin büyümesine kapılmakta ve saatlerce edilgen şekilde internetteki görüntüleri seyretmekte ve diğer yurttaşlardan soyutlanmış olarak verilen bilgi ve haberleri izlemektedir. İnternet, siyasal yaşantıyı özelleştirmek suretiyle bireyin bir yurttaş olarak muhalefet etme biçimini de değiştirmektedir. Muhalefet artık bir tık uzaklığındadır ve rutinleşerek normalleşmiştir. İnternet eylemlerinde bir değişim yaratmak ve hak talep etmek üzere kamusal alanda rakipleriyle ya da iktidar güçleriyle karşılaşmayı göze almak söz konusu değildir. Burada politik eylem, “*yapılacak manifestoların diğer bireylere iletilmesi*” şeklini almıştır (Petras, 2011).

Doğruluk payı kuşku götürmeyen birçok eleştiriye rağmen şurası bir gerçek ki “...*sanal dünya günlük medya kullanıcılarına ne tamamıyla gerçek ne de tamamıyla sanal olan ancak capcanlı biçimde sahici bir deneyim*”dir (Coleman, 2012: 27). Özellikle sosyal paylaşım ağları, bireye alternatif sosyalleşme ve toplumsallaşma imkânı tanıyarak risk almadan çok kolay bir şekilde gerçekleştirecekleri bir çeşit muhalefet olanağı sunar. Morozov ve Petras’ın belirttiği gibi internet bireye, yeni muhalefet etme biçimi ile politik katılımın yolunu açar. Ancak bu örgütlülük ve eylemlilik halleri nadiren gündelik yaşama taşınmaktadır ve etkisi yok denecek kadar az olmaktadır. Üstelik böylesi bir eylemlilik, bireylerin kimliklerine, politik görüş ve pozisyonlarına uygun bir tepki geliştirdikleri sanısıyla, bireylerde *muhalefet ediyormuş* hissi yaratarak bir tatmin yaratır ki bu tatmin, gerçek politik eylemlerin motivasyonunu düşürme ihtimalini taşıyabilir. İnternet protestolarının politik etkisini, özellikle sosyal medyanın etkisi üzerine çalışmaların az olduğu Türkiye’de takip etmek güçtür. Bu protestoların iktidarı nasıl ve ne ölçüde etkilediği bilinemez ama iktidarın sosyal medya üzerinden kamuoyunun sıradan popüler politik tepkilerini rahatlıkla gözlemleme ve denetleme imkânına sahip olduğu da açıktır.

Bu bakış açısı, toplumsal dönüşüme yol açacak halk eylemlerine inanan normatif ve modernist bir karakter sergiler. Doğru ve iyi olan, halkın demokratik katılımları ve muhalefeti ile gereken dönüşümlerin sağlanmasıdır. Halkın muhalefet gücü, iktidarı dize getirmeye yeter. Bu bakış açısında internet toplumsal hareketleri lehte ya da aleyhte olacak şekilde etkileyen bir araçtır.

Ancak internet iletişimini günlük hayatın ve politika yapma biçimlerinin dönüşümünü göz ardı ederek anlamaya çalışmak fazla indirgemeci bir tutum olacaktır. Bakardjieva (2003) siber uzam çalışmalarında yaygın olarak kullanılan *sanal cemaat* kavramına temkinli yaklaşır. Ona göre cemaat (*community*), tarihsel, normatif ve ideolojik yüküyle internetteki sosyal ilişkileri açıklamaya uygun bir kavram değildir. Cemaat kavramı yerine ‘*sanal birliktelik*’ şeklinde kavramsallaştırmayı tercih eder. Bakardjieva’nın görgül çalışmasından elde ettiği bulguları, internet kullanıcılarının farklı motivasyonlar, ihtiyaçlar ve ideo-

lojilerle, zengin bir kullanım çeşitliliği sergileyerek siber uzamda bulduklarını ortaya koyar. Bulgularından hareketle, kamusal katılım ile özel-kişisel deneyimi; siber uzam ve sanal birliktelik ile gerçek dünya ve cemaati dikotomik bir ilişkide anlamının yetersiz olacağına dikkat çeker. Bakardjieva, sanal birliktelikleri, *'hareketsiz sosyalleşme' (immobile socialization)* kavramı ile açıklar ve siber uzamı, internet öncesi klasik kavramlarla karşıtlığı ilişkisinde anlamının yanlış olacağına; siber uzamın kendi dinamikleri üzerinden anlaşılması gerektiğine işaret eder. Bu anlamda internet ortamı bireye, fikirlerini paylaşmak, bilgi edinmek, sosyal ve duygusal destek almak, bir kampanya yapmak gibi birçok insani ilişkide bulunma imkânı sağlarken, bu sosyal eylemlerin illa ki toplumsal hareket anlamına gelmesi gerekmez².

Sosyal medya pratikleri toplumsal, sosyal, bireysel dönüşümler bağlamında anlaşılabilir. Bu çalışmada inşacı yaklaşımdan (*constructionist*) hareket edilmektedir. Sosyal medya, geç kapitalist dönem tekno-kültürün bireysel ve sosyal ifade bağlamı olarak ele alınmaktadır. İçinde yaşadığımız dönem, internet yaygınlaşmadan evvel gözlemeye başladığımız, genellikle *80 kuşağı* diyerek serzenişte bulunulan fakat aslında küresel bir yeni politik durumu ortaya koyan, politik eylemsizlik dönemidir. Fakat şu tespitleri yapan biri için günümüzde dünya genelinde 1970'lerde görülen etkili halk hareketlerini ve politik katılımları güçleştiren birçok etken söz konusudur.

Birbiriyle girift ilişki içinde olan bu etkenleri toplum ve birey fikrindeki dönüşüm ile bunların birbirine yansımada ele almak mümkündür. Toplum bireysel varoluşun üstünde, belirleyici bir üst yapı, meta-anlatılar bütünüdür. Bell, Touraine gibi sosyologlar, *"farklı sosyal eylem paradigmasının mevcut olduğunu, yani toplumun yekpare bir üst yapı olmayıp, 'patchwork' haline geldiğine işaret etmektedirler"* (Bilgin, 2003: 342). Meta-anlatıların çözülmesi çerçevesinde toplum fikri gerilerken toplumsal hareketlerin ivmesi düşüşe geçer, bir anlamda yaşamın kendisi tehdit edilmediği sürece kitleler için ortak bir adanmayı hak edecek inanç bütünlüğü/nesnesi kalmamıştır. Bireyin kamusal olanı da kendinden hareketle anladığı, narsist bir benliğin psikolojik değil sosyolojik bir gerçeklik olarak inşa edildiği günümüzde, ortak bir dava için kendini adamaya hazır kamusal insan prototipi imajiner bir ülkü halini alır (Sennett, 2002). Ancak Bilgin'in işaret ettiği gibi *"toplum fikrinin gerilemesine ve bireysel davranışların gittikçe daha egoist olmasına karşın, sosyalin ağırlığı azalmamıştır"* (Bilgin, 2003: 342).

² Bilgin'e göre toplum ve sosyal kavramları birbirinden ayırt edilmelidir. "Roche'ye göre toplum, bireyler arasında birleşme, bağlanma, ortaklık fikrini içerirken" sosyal, diğerleriyle ilişkiler ve bireyde mevcut olan kolektif boyuta gönderme yapar (aktaran Bilgin, 2003:341).

İkincisi bir yandan iktidar sosyal ve toplumsal eleştiri ve hareketleri dikkate almada daha keyfi bir tutum sergilerken, denetleme ve güç kullanmada gittikçe otoriterleşmektedir. Bugün dijital kayıt sistemi, tarihte hiç görülmemiş düzeyde iktidarın birey üzerindeki kontrol ve denetimini olanaklı kılmıştır. Diğer yandan kendini ve sıradan hayatını merkeze alan birey için politika yapma araçları psiko-sosyal açıdan işlevsizleşmektedir. Bugün herhangi bir politik sorun küresel güç ilişkileri bağlamında okunup, yerel bir ölçekte ele alınmadığı gibi devlet, her zamankinden daha karmaşık, insanların büyük çoğunluğunun denetleyemeyeceği ve anlayamayacağı bir mekanizma halini almıştır. Komploları, bu karmaşık politik ilişkiler dünyasını insanların zihninde bir gerçeklik olarak kurma işlevi kazanmıştır. Komploları, insanı bir fantezi alanına sürüklerken onun özneliğini de elinden alır. Kendisini muhatabı belirsiz fakat çok güçlü kötücül grup ve olgular karşısında bulan insan için gerçeklik, zihninde tevatür ile doğru arasında salınır. Topyekûn güven krizini besleyen komploları karşısında insanın alabileceği olası tüm pozisyonlar değişmeye veya silinmeye açıktır.

Böyle bir bağlamda siber uzam, geleneksel medya üzerinde egemen görüşün tahakkümü, muhalif seslerin kendini ifade etmesi ve örgütlenmesinin önüne geçerken, muhalefet için yeni bir mecra olmuştur ve muhalif eylem ve görüşlerin ifade alanı işlevini üstlenmiştir. Diğer bir ifade ile geleneksel ana akım medyada kendilerine söz alanı bulamayan/tanınmayan görüşler ve gruplar siber ortamlarda kendi alanlarını yaratma imkânı bulmuşlar ve iletişim ortamlarını diğerleriyle paylaşma açabilmişlerdir. Öte yandan siber uzamdaki iletişim ortamları toplumdaki zihinsel ve entelektüel parçalanmayı da radikal şekilde göz önüne serer. Bir diğerinin bakış açısından sapkın olarak algılanabilecek grupların kendi sanal birlikteliklerine kapanmış halde dünyayı izlediğini görmek endişe vericidir ama şartırcı olmaktan çıkmıştır³.

Çalışma sosyal medyanın politik eylemler üzerindeki etkisini konu edinmemektedir. Ancak sosyal medya çalışmada, bir eylem zemini olarak kabul edilmiş ve incelenen sol muhalefet sayfalarının kendisi sosyal medya bağlamında birer eylem örüntüsü olarak analiz edilmiştir. Diğer bir ifadeyle incelenen sayfada *ne yapıldığı* ve *nasıl yapıldığına* odaklanılarak politik kültürün yeniden üretimi konu edilmiştir. Çalışmanın temel sorusu, sosyal medyada sol muhalefetin kendisini nasıl ve hangi gündemleri konu edinerek inşa ettiğiidir.

³ Örneğin, günlük hayatta birbirini tanımayan insanlardan oluşan bir grup Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşma nedeniyle Şevval Sam'a, kamusal alanda açıkça dile getiremeyecekleri türden bir antisemitizm ve nefret söylemi ile sosyal medyada hakaret edebilmektedir. Bkz: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=394700797246512&set=a.170921132957814.36566.170728552977072&type=1&theater>

YENİ BİR İLETİŞİM KANALI: SOSYAL MEDYA

Sosyal medya yazılımları, belirli bir sayfanın kullanıcıları arasında bilgi, görüş paylaşımı ve etkileşimlere izin veren klasik web ortamlarından farklı olarak, ortak ilgilerde buluşan farklı grup ve kişileri, klasik web sayfalarını da içine alacak şekilde bir birine bağlayan yeni iletişim ağları olarak karşımıza çıktı. Sosyal medya kavramı ile aklımıza Facebook, Twitter, YouTube gibi markalaşmış sitelerin yanı sıra bloglar, etkileşimli sözlükler, sosyal haber siteleri gibi etkileşimli ve eş zamanlı paylaşımın yapılabildiği diğer siber mecralar geliyor. Sosyal medyanın en karakteristik özelliği, içeriğin büyük oranda kullanıcılar tarafından üretilip, paylaşılmasıdır. Burası bir özneler arası ilişkiler, yeni kimlik deneyimlerinin yaşandığı, multi-medya formatına sahip, dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım ve sanallık özellikleri taşıyan (Binark, 2007) spontan tepkilere izin veren etkileşimler içeren, bu anlamda kişinin benlik sunum stratejilerinin izin verdiği ölçüde samimiyeti mümkün kılan bir alandır. Sosyal çoğulluk ve etkileşim özelliği ile demokratik pratikleri destekleyen bir kamusal alan olma potansiyeli taşısa da kolektif eylemi, bütüncül dönüşümleri, kamusal dönük eylemleri garantilemez. Politik eylemlerin risk maliyeti yükselirken bu eylemlere kamu vicdanı adanmışlığı ile girme imkânını yitirmiş, kendi dünyasından hareket eden günümüz insanı için sosyal medya, ekonomik olduğu kadar sosyo-kültürel ve tarihsel bir yan üründür ve yurttaşların yeni benlik tasarımıyla uyumluluğu sayesinde günlük hayatta yayılım alanlarını genişleterek büyümüştür. Petras'a (2011) göre internet, ulusal özgürlüğe yol açan, demokrasi yanlısı, yeni bir sınıf savaşı formu ve mücadele alanı haline gelmiştir. Sosyal medya insanı politik eyleminde de kendiyile daha çok baş başa olma imkânı vererek onun kendi zihnine daha rahat gömülmesini, kendini ifade ettiği gibi yandaşlarının paylaşımları ile görüşlerini pekiştirmesini kolaylaştıran bir politik ortamın çekiciliğine sahiptir.

İnsan zihninin yeni uzantısı olan bu iletişim ortamı, klavye üzerinden girdiğimiz komutlarla yürür, yani metin temellidir ve kesintisiz kaydedilir. Suler'e (1996) göre siber uzam iletişiminin bilişsel özellikleri de ona özgü bir durum yaratmaktadır. Örneğin duyum yoğunluğu gerçek hayata göre daha azdır, bunun sonucu olarak kullanıcının mesajı hem oluşturma hem de anlamlandırma sırasında daha aktif bir katılımı söz konusu olabilir. İmajiner, çoklu-medya dünyasındaki deneyimler gerçek ötesidir ve insanların kendi zihinlerini diğerlerinin zihni ile iç içe algılamasına izin verir. Bu anlamda siber uzam, fantazyaya için radikal bir özgürlükler alanıdır⁴. Suler siber uzamın iletişim özelliklerine de dikkat çekmiştir. Siber uzam kullanıcıya yüz yüze ilişkilerde söz konusu olan ketlemeleri bertaraf etme keyfiyeti de sağlamaktadır. Kimlikler kurma esnekliği

⁴ Bu durum politik kültürü de kuşatır. Özellikle komplo kuramları, insanı kolayca bir fanteziler alanına sürükleme gücüne sahiptir.

sağlaması, statüleri eşitlemesi, sosyal çoğulluk, aynı anda başka bir iş ile ilgilenirken orada olma, yani eylemsel eşzamanlılık siber uzamın diğer iletişim özellikleridir. Sosyal medyanın diğer bir özelliği, arkadaş olma konusundaki rekabettir. Popüler kültür açısından Facebook, çoğu zaman *“bir insanın çekiciliğini o insanın bağlandığı insanların niceliğiyle tanımlayarak, bu üstünlüğü taşımaya devam etti”* (Sennett, 2012:180).

Facebook, dünya genelinde 860 milyondan fazla kullanıcısı ile en yaygın sosyal medyalarından biridir. Çeşitli raporlara göre Türkiye’de de kullanıcı sayısının yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye, kullanıcı sayısı bakımından Mayıs 2012 sonuçlarına göre 30.780.880 kullanıcı hesabıyla ABD, Brezilya, Hindistan, Endonezya, Meksika, İngiltere’den sonra yedinci sıradadır⁵.

Politik Söylemler Alanı Olarak Facebook

Ana akım medya sınırlarını egemen ideolojiye uygun söylem pratikleri etrafında belirlerken, daha önce de değinildiği gibi sosyal medya, çeşitli ve çok parçalı siyasi duruşların yan yana ve bir arada bulunmalarına olanak tanır. Bu geniş temsil kabiliyeti ile sosyal medya, sıradan insanın risksiz, gerçek durumlardan yalıtılmış şekilde kişisel katılımının önünü açarak politik ifadenin kişiselleşmesine izin verir. Bir o kadar da politik blokların kendilerini bir söylem düzeyi olarak sürekli aktif şekilde var ettikleri bir ortamdır. Bir anlamda bu ortam, sıradan insanın günlük ifade biçimlerini, biricik kişisel varlığını gözeterek siber bir kamusal alana taşıyarak hikâyeleştirirken; politik grupların söylemlerini taşıdıkları bir eylem alanıdır. Geleneksel medyanın aksine burada dolaşıma sokulan ifade örtük değil, açık ve doğrudandır ve daha az sansür ya da filtreleme söz konusudur. Kısaca, sosyal medya muhalif grup ve kişiler için popüler kültürden çıkış imkânı veren alternatif bir mecra niteliği taşır. Bu anlamda sosyal medya sol muhalefet açısından bir iletişim ortamı olmakla kalmayıp sol söylemi inşa edip, canlı tutacağı temel bir var olma alanı olarak psiko-sosyal bir işleve sahiptir. Nitekim sol muhalefet sayfalarının, insanların duygu ve düşünce dünyasında belli bir sol söylemi ürettiği ve canlı tuttuğu açıktır.

Söylemin kendisi, dünya hakkında düşünme, bilme ve davranma biçimleri tarafından üretilen ve onları üreten sosyal bir pratik, bir eylemdir. İdeoloji, temsil gibi zihinsel içerikleri ifade eden kavramlardan farklı olarak söylem, görsel ve sözel diller içinden sosyal bir gerçekliğin nesnel olarak inşasıdır. Söylem yalnızca belli anlam içeriklerinin yan yana getirilmesinden oluşan statik bir bütün değildir; belli bir retorik ve organizasyon stratejileri ile inşa edilen bir eylemselliğe işaret eder. Bu anlamda bir söylemi anlamak ve analiz etmek, aynı anda onun ne yaptığına, yani pratiğine bakmayı ve bu pratiği nasıl ve ne tür

⁵ Kaynak: <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/>; comScore.com, alexa.com, Edelman PR;

kaynaklarla, yani onun retorik ve içeriklerine birlikte odaklanmayı gerektirir (Billig, 1992; Fairclough, 1992, 2001; Parker, 1992; Potter - Wetherell, 1987, 1995). Sol muhalefet sayfalarında paylaşılan içerikler nötr, donmuş, etkisiz mesaj değildir; sol'un değerlerine uygun bir bakışla kendi üyeleri başta olmak üzere diğer insanlar üzerinde bir dizi etkiye sahiptir. Bu etkiler, alanlarda yapılacak bir protestoya katılım gibi fiziksel bir harekete yol açabilir ya da özgürlük ve hak ihlallerine karşı bir rahatsızlık yaratabilir. Bu pratik, belli anlam araçları, kategori sistemleri, aktarılan karakterler ve sosyal yaşama şekil vermeye sağlayan yorumlayıcı repertuarların kaynaklığı ile gerçekleşir (Potter - Wetherell, 1995). Söz gelimi hak ve özgürlükleri cemaat ya da bir devlete mensubiyet üzerinden değil; birey yurttaşlar üzerinden kurmak, sol söylemde bir yorum repertuarıdır. Bu repertuarın her metinde açıkça ifade edilmesi gerekmez; fakat söyleme içkin, içeriklerin anlamlandırılmasına izin veren bir temeldir. Hak ve özgürlükleri bireysel temelde tanımlamak, aynı zamanda karşı görüşün asimetrik bir pratiği ile karşılaşılmadığı sürece, sol açısından muhakkak addedilen bir bilgi niteliğindedir.

Sol muhalefet sitelerinin diğer önemli eylemi, insanları belli bir konuma (*position*) yerleştirmesidir. Davies ve Harré (1990) insanların konuşma ve diğer eylemlerine kaynaklık eden söylemin, benlik ve kimlik inşalarını, diğer insan ve olaylara dair anlamlandırmalarını, neleri yapabilecekleri, nelere karşı koyabilecekleri yolunda potansiyel eylemleri belirlediğine; insanları belli konumlandırmalara (*positioning*) yerleştirdiğine işaret eder.

Bir anlamda insanların içinden konuştukları söylem, onların hangi yaşam tarzının insanları olduğunu, daha doğrudan bir ifadeyle *kim* olduklarını ele verir. Davies ve Harré, konum alışları günlük hayattaki psiko-sosyal süreçler olarak ele almıştır. Facebook sayfalarındaki sol muhalefet de doğrudan politik eylemler üzerinden bir toplumsal dönüşümü yaratma kapasitesine sahip olur ya da olmaz ancak insanların pozisyon alışları ve kimlik kurguları üzerinde bir etkiye sahip olacaktır. Bu etki, sol'un Wallerstein'in terimleriyle modern dünyada ideolojik bir savaş alanı olan kültürde⁶ politik bir taraf olarak varlığını güçlendirme potansiyeli yaratır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Mart ve Nisan 2012 ayları boyunca belirlenen sayfaların 13-19 Şubat 2012 tarihleri arasındaki paylaşımları geriye dönük olarak analiz edildi. Kendiliğinden yapılan paylaşımlar üzerinden sol muhalefetin eylemlerini anlama amacıyla gelişigüzel bir zaman aralığı olarak 13-19 Şubat tarihleri seçildi. Sayfalar, niteliksel (içerik temaları ve pozisyon alışlar) ve niceliksel (paylaşımlara verilen

⁶ Bu kavramsallaştırma için bkz: Wallerstein, I. (1990). Culture as the Ideological Battleground of the Modern World-System. *Theory, Culture & Society*, Vol. 7 (2): 31-55.

tepkiler) olarak incelendi. Tüm paylaşımlar türlerine göre, 'haber', 'uluslararası haber', 'yorum-eleştiri', 'etkinlik duyurusu', 'protesto eylemleri duyurusu', 'fotoğraf ya da klip eşliğinde şiir, şarkı ya da özlü söz', 'karikatür' olarak kodlanarak gruplandırıldı; görece olarak az sayıda magazin, eğlence, popüler bilim yazısı ise 'diğer' kategorisi altında toplandı. Bu kategorilendirme her bir sayfa için ayrı ayrı yapıldı.

Örneklem: Facebook'ta İncelenen Sol Muhalif Sayfalar

Facebook, herhangi bir ideoloji ve söylem grubunu doğrudan temsil eden ya da belli siyasi görüşleri yansıtan sayısız kişisel ve kurumsal sayfaya ev sahipliği yapıyor. Sol görüşün bir söylem alanı olarak sıradan günlük sosyal medya eylemlerinde nasıl yer aldığını incelemek için belli sayfalara ulaşmak amacıyla Facebook'ta '*Sosyal Medya Araştırmaları*' adıyla bir hesap açıldı. Bu hesabın tanıtımında hesabın sosyal medya araştırmaları yapan bir gruba ait olduğu bilgisi belirtildi. Sosyal Medya Araştırmaları sayfası üzerinden yapılan ön araştırmalar sonucu Türkçe belirli sol muhalefet kolektiflerini temsil eden 220 Facebook hesabı/sayfasına ulaşıldı.

Bunlar arasında çalışmanın zaman ekonomisi açısından makul olacak sayıda sayfaların seçimi bir zorluk alanıydı. Uzun bir zamandan beri 'Sol' görüşün sınırlarının tartışma konusu olduğu, en 'hakiki' Sol'un ne ve nasıl olduğunun Sol içinde de tartışıldığı bir zamanda sol muhalif gruplar ve söylemler üzerine konuşmak elbette kolay olmayacaktı. Meta-anlatıların çözülmesine paralel şekilde ideolojilerin yekpare bütünlüklerini yitirmesi, *gerçek İslamcılık*, *gerçek Milliyetçilik*, *gerçek Atatürkçülük* vb pek çok örnekte olduğu gibi otantik bir *asıl* arayışının hemen her politik söyleme nüfuz ettiği bir zamanda bir grubu genel bir ideoloji başlığı altına yerleştirmek sorunlu bir tutum görünmekteydi. Araştırmacılar olarak, Sol'u artık sıradan insanı ve günlük hayatı aşan bir meta-kuram; sert ilkeler bütününde aramak yerine daha ziyade etik bir zeminde tanımlamanın işi kolaylaştıracağı sonucuna vardık. İnceleyeceğimiz sayfalara karar verirken, temel olacak kıstaslar oluşturduk. Kişi ve grupların kendilerini sol'da tanımlamaları birincil kıstasımızdı. En genel anlamıyla haklar ve özgürlüklerin savunuculuğunu yapan; çalışandan yana, emek yönelimli eylemleri destekleyen; devlet ve iktidar mekanizmalarına eleştiri ve muhalefeti sürdüren grupları Sol ideoloji içinde kabul ettik. Görgül olarak incelenen sayfaların Türkiye'deki Sol'u eksiksiz temsil ettiğini söylemek güç. Özellikle incelenen örneklem sol muhalefetin güçlü kanatlarını teşkil eden gay ve lezbiyenler ile sosyalist feministlerin sayfalarını kapsamaması çalışmanın başlıca sınırlılıkları arasındadır.

Hangi sayfaları Sol'un içinde göreceğimiz konusuna açıklık getirdikten sonra araştırmaya dâhil edilecek sayfaları sınırlama ilkeleri oluşturduk. Birinci ilke olarak sayfaların, kişisel bir eylemi yansıtsa dahi sayfa yöneticisinin kendi bireysel kimliğini sunmayı, sol muhalefeti kurumsal bir söylem içinden ifade ediyor olmasına dikkat ettik. İkinci olarak üye sayısını inceleyerek sayfaları bir elemeye tabii tuttuk. Üyeleri 800 ve üstü olan 87 sayfayı, daha sonra içeriden seçim yapılarak örneklem oluşturmak üzere gruplandırdık. Kişisel sayfa olarak açılan ve üye sayısı 2.500 ve üstü olan sayfa yöneticilerine, araştırmaya dâhil olmaları için izin istemek üzere mesaj gönderdik. Bu mesaj üzerine 12 sayfa yöneticisi olumlu, 1 sayfa yöneticisi çalışmaya katılmak istemediğini belirten mesaj gönderdi. Çalışmada analize dâhil etmek üzere araştırmaya katılmayı kabul edenler arasında 6 kişisel hesabın yanında 4 "beğen" sayfası, 1 "açık grup", toplam 11 sayfa belirledik (Bkz: Tablo 1).

İncelenen örneklem, belli bir üye sayısı temelinde seçilmiştir, ancak paylaşılan içerik ve sayfa hareketliliği bakımından birbirlerine denk ve karşılaştırılabilir değildir. Sayfalar yapı ve amaç bakımından farklılıklar gösterir. Örneğin Sol Haber Portalı, Halkın Günlüğü, ODA TV, Küyerel Küresel Yerel Facebook dışında web ortamlarına sahip iken bunlardan ilk ikisi belli sol grupların siber uzamdaki temsilcileri sayılabilir.

İncelenen sayfalardan ikisinin Sol ile ilişkisi bazı insanlar için tartışmalıdır. Küyerel Küresel Yerel ve ODA TV'nin incelemeye dâhil edilmesinin gerekçeleri şöyle özetlenebilir: Küyerel Küresel Yerel, çoğu eski sol gelenekten gelen yazarların haber ve yorumlarını siber uzama taşıyarak belli bir politik söylemi paylaşır. Bu sayfa aynı zamanda günümüzde bazı sol görüşlü insanların takip etmekte olduğu medyadan alıntı yapmaktadır ve 'liberal sol' terimine uygun bir konumu sergilemektedir. Diğer tartışmalı sayfa niteliğinde olan ODA TV iktidara karşı muhalefeti ile öne çıkmakta ve bu iktidar karşıtı mücadele ile sıradan hayatın içinde ODA TV ve takipçileri kendilerini Sol muhalefet içinde tanımlayabilmektedir. Sol'un içinde kimin görüleceği konusu bu çalışmanın sınırlarını aşar ve amaçları arasında değildir. Muhalefeti daha geniş bir ölçekte ele almanın yararlı olacağı düşüncesiyle KKY ve kendi algılarında Sol muhalefet içinde olan ODA TV incelemeye dâhil edilmiştir. Ayrıca bu çabanın gelecekteki Sol tartışmalarına katkı sağlayabileceği ümit edilmiştir.

İçerik paylaşım sayısı bakımından da incelenen sayfa örneklemleri farklılıklar gösterir. Halkların Demokratik Kongresi sayfası⁷ 4.690 beğenen sayısına

⁷ İncelenen HDK, yaklaşık 11.400 üyesi olan HDK açık grup sayfasının takipçisi diğer bir sayfadır (bkz: <https://www.facebook.com/groups/halklarindemokratikkongresi/>). HDK-açık grup sayfası geriye dönük olarak sayfanın yüklenmesinde yaşanan sıkıntı ve paylaşım sayısının çok fazla oluşu nedeniyle incelemeye dahil edilmemiştir.

SOSYAL MEDYADA SOL MUHALEFETİN GÜNDEMİ VE PRATİKLERİ

karşın, 13-19 Şubat 2012 tarihlerinde yalnızca 4 içerik paylaşmıştır. Benzer şekilde 4.772 üye sayısına sahip Sol Platform, 11 içerik paylaşımında bulunmuştur ve temel kaynağı, yine bu çalışmada incelenen Sol Haber Portalı'dır. Şehrin Üzerindeki Eller ise ağırlıklı olarak kentsel dönüşüm ve çevre konularını merkeze almaktadır ve 5 paylaşımı vardır.

Sayfalardaki farklılık, genel anlamda sol görüşün hâkim olduğu sayfaların gündemi ve eylemine odaklanılan bu çalışma açısından önemli bir sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Sayfa Adı – Link	Türü	Üye sayısı
Birleşik Mücadele Platformu (1. Bölge) (BMP) www.facebook.com/birincibolge	Kişisel	4.541
Halkların Demokratik Kongresi (HDK) www.facebook.com/HalklarınDemokratikKongresi.HDK	Beğen Sayfası	4.690
Halkın Günlüğü (HG) www.facebook.com/halkingunlugugazetesi	Kişisel	4.735
Küyerel Küresel Yerel (KKY) www.facebook.com/kuyerel	Kişisel	2.895
ODA TV (ODATV) www.facebook.com/odatv	Beğen Sayfası	111.027
Onbirinci Tez (OBT) www.facebook.com/onbirinci.tez	Kişisel	4.694
Sol Haber Portalı (SHP) www.facebook.com/solhaber	Beğen Sayfası	56.456
Sol Platform (SP) www.facebook.com/sol.platform.5?sk=wall	Kişisel	4.772
Sol Yanım (SY) www.facebook.com/sayfalarbirliigi	Beğen Sayfası	135.515
Şehrin Üzerindeki Eller (ŞÜE) www.facebook.com/sehrin.eller	Kişisel	4.999
Vicdani Ret Savaş Karşıtları (VRSK) www.facebook.com/groups/54285045352/	Açık Grup	6.029

Tablo 1 : Sayfa türü, üye sayısına göre incelenen sayfalar (Mart 2012 verilerini yansıtmaktadır)

İncelenen İçerik Türleri

On bir Facebook sayfasında incelenen toplam 545 içeriğin yaklaşık yarısının haber (248) olduğu görülmüştür. Yorum-eleştiri yazıları (121) en çok paylaşılan ikinci tür iken 'fotoğraf ya da klip eşliğinde şiir, şarkı ya da özlü söz' 73 paylaşım ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Bu sıralamayı etkinlik duyuru (41), uluslararası haber (26) ve karikatür (9) paylaşımlarının takip ettiği görülmüştür. Çalışmada sosyal medyada popüler solun politik gündemi, bilişsel içerikler çerçevesinde ele alınmış; fotoğraf ya da

klip eşliğinde şiir, şarkı ya da özlü söz; karikatür ve diğer kategorisi dışarıda bırakılarak, analiz, haber, uluslararası haber, yorum-eleştiri, etkinlik duyurusu ve protesto eylemleri duyurusu ile sınırlandırılmıştır.

Bu sınırlar içinde popüler sol gündem, toplam 436 içerik paylaşımının (248 haber, 26 uluslararası haber, 121 yorum-eleştiri, 41 etkinlik duyurusu) kategorik analizi yapıldı ve içeriklerdeki pozisyon alışlar incelendi (Sayfalara göre paylaşılan içerik türleri ve sayıları için bkz: Tablo 2).

Sayfa Adı / İçerik Dağılımı	Ulusal Haber	U.Arası Haber	Yorum Eleştiri	Etkinlik Duyuru (konser, panel vb)	Şiir, Şarkı, Özlü Söz, (Video, Fotoğraf)	Karikatür	Diğer (Eğlen., Magazin)	Toplam Paylaşılan İçerik
BMP	11	-	-	6	-	1	-	18
HDK	4	-	-	-	-	-	-	4
HG	26	2		6	11	-	4	49
KKY	34	4	48	9	1	1	4	101
ODATV	14	1	40	1	1	1	2	60
OBT	47	3	1	1	7	1	3	63
SHP	41	9	9	7	1	-	2	69
SP	3	1	5	-	-	-	2	11
SY	52	3	7	-	49	5	3	119
ŞÜE	3	-	2	-	-	-	-	5
VRSK	13	3	9	11	3	-	7	46
Toplam	248	26	121	41	73	9	27	545

Tablo 2: Sayfalara göre paylaşılan içerik türleri ve sayıları (13-19 Şubat 2012)

İçeriklerin kendi içlerinde türlerine göre gruplandırılması analizin ilk basamağını oluşturdu. Bu aşamada 'haber' ile 'yorum' arasındaki sınırların çoğu zaman erimiş olduğu dikkat çekiciydi. Klasik medya haberlerinde de sıklıkla gözlenen bu durum, sosyal medyanın ifadeye tanıdığı serbestlik ile daha da belirginleşiyordu. Şöyle ki 'yorum-eleştiri' türü, belli haber konuları veya bir kavram ya da olgu üzerine fikir, görüş, öneri, eleştiri içermesi bakımından klasik tanımına uygun şekilde ayırt edilebiliyordu. Fakat paylaşılan haberler genelde gazete vb bir kaynağın link'i üzerinden paylaşılmakla birlikte, çoğu zaman haberi paylaşanın kendi yorumunu içeren bir başlık ve/ya açıklama altında veriliyordu. Bu durumda belli bir haberin ana zemin metni olan ve verilen link'te haber şeklinde yer alan paylaşımlar, çoğu zaman bir yorum ya da politik bir pozisyonu içerse de 'haber' kategorisi altında kodlandı.

Paylaşılan İçerik Kaynakları

Sosyal medya paylaşımları üç kaynak türü aracılığıyla gerçekleşir: Doğrudan paylaşım (sayfa üyeleri/arkadaşları ya da sorumlusunun/sahibinin içerikleri doğrudan sayfa duvarına girmesi durumu); ağ içi paylaşım (diğer Facebook kullanıcısının girdiği içeriğin paylaşımı); internette diğer web kaynaklı paylaşım (bir link verilerek internet üzerindeki herhangi bir içeriğin paylaşımı).

İncelenen sitelerin, kuruluş amacına, kurucu kişiliğe, üye grubuna göre değişen çeşitli karakteristiklere sahip olduğu ve yapısal olarak farklı ifade tarzları sergiledikleri görülmüştür. Örneğin kendi tanıtımında “... hareket noktamız bir yandan mevcut sendikal, meslek örgütlerinde taban çalışması yapmak, öte yandan örgütlenmenin güvenceli güvencesiz ayrımını kaldırılarak yürütüleceği yeni bir formata kavuşturmak olmalıdır” diyen Birleşik Mücadele Platformu (BMP), ağırlıklı olarak, sendikal ya da meslek örgütleri temelli eylem ve etkinliklerin duyurulmasına odaklanmış ve içeriklerini büyük ölçüde, duyuruları yapan diğer Facebook kullanıcılarından alarak paylaşmıştır. Kendini “...Türkiye'nin değişimi ve dünyadaki değişimleri anlamak için oluşturulmuş 'Düşünce Platformu' ” olarak ifade eden ve liberal-demokrat görüşü temsil eden Küyerel Küresel Yerel (KKY) kendi görüşü çizgisindeki basılı ve internet gazetelerden seçtiği haber ve yorumlara yer vermiştir. Bir üçüncü tarz, ODATV, HG gibi kurumsallaşmış politik söylemlerin ya da grupların haber sitelerinin Facebook uzantılarında görülmektedir. Bu sayfalarda içerikler kendi internet sayfalarına link verilmek suretiyle paylaşılarak mevcut internet portalı Facebook ortamına taşınmaktadır. ODATV ve Halkın Günlüğü (HG)'nün Facebook sayfasında paylaşılan içeriklerin büyük bir kısmı kendi web siteleri kaynaklı iken, bazı paylaşımların kendi politik görüşlerine uygun farklı kaynaklardan yapıldığı görülmüştür. Örneğin ODA TV'de link verilmeksizin ya da doğrudan link verilerek paylaşılan içeriklerde kullanılan diğer başlıca kaynaklar, Sözcü, Cumhuriyet, Hürriyet, Birgün gazeteleri, Ahmet Nesin'in kişisel bloğu, Ulusal Kanal (<http://ulusalkanal.com.tr>) ve Haber Sol (<http://haber.sol.org.tr/>) iken; HG'nin kendi duruşu ile paralel olan bazı içerikleri Demokratik Haklar Federasyonu'nun ve Özgür Radyo'nun web sayfalarından paylaştığı görülmüştür.

Farklı bir örnek olan Sol Yanım (SY)'in Facebook sayfasındaki içeriklerin hemen hemen tamamı, değişik kaynaklardan alınarak paylaşılmıştır. Bu sayfada analize dâhil olan 62 paylaşımın (haber, uluslararası haber, yorum, protesto-eylem duyurusu) haber kaynaklarının internet linkleri verilmemiş; kaynak adı içerik metninin sonunda yazılmışken, kimi paylaşımlarda ise hiç belirtilmemiş-

tir. Paylaşılan içerikler dijital bir ortamdan kopyalanarak sayfaya yapıştırılmış olduğu için yüklenmesi oldukça yavaşlamış olan Sol Yanım'da haber kaynağı olarak DiHA, DHA, ANF haber ajansları ve Evrensel Gazetesi sıklıkla kullanılırken, Birgün gazetesi, Express dergi, CNNTÜRK haber portalı ve Anadolu Ajansından da haber paylaşımı yapıldığı görülmüştür. Ancak sağlıklı bir veri olmayacağı düşünüldüğünden bu sayfanın haber kaynakları sayısal olarak değerlendirilmemiştir.

Sonuç olarak incelenen hemen her sayfanın, kullandığı kaynaklar açısından da farklı sol muhalefet duruşları ya da gruplarını temsil ettiği görülmüştür. Bu sayfaların, söylem kaynaklarının seçici olarak bir araya getirildiği, belli bir sol duruştan hareket eden bütünlüklü söylem zeminleri olduğu açıktır.

Aşağıdaki tabloda içerik kaynaklarının çeşitliliği görülmektedir. Kendi haber portalları olan sayfalar kendi internet ortamlarını kullanırken, ulusal basından içerik paylaşımı oldukça düşüktür. Sadece ulusal haber, uluslararası haber ve yorum-eleştiri türleri göz önüne alınırsa toplam 373 içerik paylaşımında Radikal üç sayfada 32 (% 8.58) paylaşımına kaynaklık etmek suretiyle en çok kullanılan dış kaynak olmuştur. Radikal'i, üç sayfada 21 (% 5.63) içeriğe kaynaklık etmiş t24 izlemektedir. 26 paylaşımına kaynaklık eden Taraf'ı, paylaşımlarına kaynaklık ettiği tek sayfa olan Küyerel Küresel Yerel içinde değerlendirmek doğru olacaktır. Taraf, KKY'nin paylaşımlarının % 20.79'una kaynaklık etmiştir (Bkz: Tablo 3).

Haber kaynağı, belli bir ideolojiye dayalı haber söyleminin kurucusudur. Bunun yanında haber yapımının ve dağıtımının her aşamasında, haber bir anlatı içinden yeniden üretilir. Bu yeniden üretim sosyal medya için daha geniş bir serbestlik alanına sahiptir. Zira internet ortamının zengin içerik ve kopyalayaarak alıntılama imkânı aynı anda çok sayıda kaynağın kullanılarak ve eklemeler yapılarak kolaj metinler oluşturulmasını mümkün kılar. Öte yandan kolaj olan, bir yeniden üretimdir ve sayfanın kendi bağlamına uyumlu olarak taşındığında 'oraya özgü' fakat bir o kadar da genel, anonim bir metin haline gelmesi söz konusu olabilmektedir.

11 sayfada incelenen 545 içerik için verilen linklerin dağılımlarına bakıldığında paylaşılan içeriklerin, gündemi belirleyen ulusal medya haber kaynakları kullanılıyor olsa dahi sayfanın ideolojik duruşu bağlamına yerleştirildiği görüldü. Yurttaş gazeteciliği ve muhalif haber ajansı kaynaklarının yeterince güçlü olmadığı; az sayıda olsa dahi bunların içerik paylaşımlarında belirleyici olmadığı gözlemlenirken hareketle, incelenen sayfaların muhalif kaynaklarının zayıf oldu-

ğu; buradan hareketle sol muhalefet(ler)in ulusal ölçekte kendi gündemlerini oluşturamadıkları söylenebilir. Buna karşın Facebook sayfalarında sol muhalefetin ulusal haber kaynaklarıyla aynı ya da benzer içerikleri kullanıyor olmakla beraber kendi eylemini, mevcut politik gündemde egemen görüşü okuma ve eleştirisini yapma üzerine kurduğu görülmüştür. Bir anlamda haberler, sayfanın ideolojik bağlamında yeniden üretilerek ve pozisyon kazandırılarak bir tür kendileme (*appropriation*) sürecine tabi tutulmaktadır. Bunun yanında gündem konularının ele alınışında muhalefet stratejilerinin geliştirdiği gözlenmiştir. ODATV, Halkın Günlüğü, Sol Haber Portalı gibi sayfalarda daha açık olarak görüldüğü gibi egemen medyadaki haberlerin, yeniden başlıklandırılarak sayfanın ideolojik görüşüne ve pozisyonuna göre yeniden üretimi sıkça rastlanılan bir durum olmuştur. İkinci olarak Sol Yanım gibi bazı sayfalarda DİHA, DHA, ANF ya da Özgür Gündem gibi muhalif haber kaynaklarını referans alarak, egemen medya söyleminin dışına çıkıldığı gözlenmiştir. Üçüncü olarak, medya çalışanı ya da popüler olmayan fakat o muhalif grup tarafından tanınan bazı seçilmiş yazarların yazılarına yer verilmesi sayfaların kendi özgün söylemini pekiştirmiştir. Dördüncüsü, haberin veya konunun önem sırası değiştirilebilmektedir. Örneğin ulusal medyada üçüncü sırada olan bir olayı farklı haber içerikleri ve tekrarlarla vererek sol muhalefet açısından önemli bir konuyu sayfanın gündeminde birinci sıraya yerleştirmek mümkün olmaktadır. Son olarak, diğer Facebook kullanıcılarından paylaşımları ya da Halkın Günlüğünde olduğu gibi kendi haber kaynaklarını kullanan sayfalarda görüldüğü gibi bir duygusal ve sosyal birliktelik ve eylemlilik dilini canlı tutmasıyla bu sayfalar 'belli bir tür sol'a özgü birer sosyal gerçeklik düzlemleri olarak kurulması söz konusu olmaktadır. Örneğin Halkın Günlüğü, Birleşmiş Mücadele Platformu gibi sayfalarda ağırlıklı olarak protesto, direniş, etkinlik, anma haberleri üyeleri bir ortak eylem alanına bağlarken; Sol Yanım sayfasında daha belirgin gözlendiği gibi çeşitli duygusal paylaşımlar, ortak bir tarih ve duygu grameri kurulmasına hizmet etmektedir.

İnternet Paylaşım Kaynakları ¹	Sayfalara Göre Alınan İçerik Sayısı	Toplam Kullanım
http://haber.sol.org.tr	SHP:66 , SP: 6	72
http://www.odatv.com	ODATV: 60	60
http://www.radikal.com.tr	KKY: 13, OBT: 16, ŞÜE:3	32
http://www.halkingunlugu.net	HG: 30	30
http:// www.taraf.com.tr	KKY: 26	26
http://t24.com.tr	KKY: 14 , OBT: 6, VRSK: 1	21
http://www.sesonline.net	KKY:14	14
http://www.demokrathaber.net	BMP:1, OBT:9	10
http:// www.marksist.org	KKY:1, OBT:4, VRSK:1	6
http://www.youtube.com ¹	BMP:1, KKY:2, VRSK:2	5
http://www.ozgur-gundem.com	OBT:3, VRSK:2	5
http://www.ilkehaber.com	KKY:3, OBT:1	4
http://www.yenisafak.com	KKY:4	4
http://www.bianet.org	OBT:3, VRSK:1	4
http:// www.ntvmsnbc.com	KKY:2, ŞÜE:1	3
http://www.cnnturk.com	OBT:3	3
http://radyo.sol.org.tr	SHP:3	3
Diğer Facebook sayfaları ve kendi sayfasında içerik paylaşımı	BMP 13, HDK 3, HG 16, KKY 14,OBT13, SP 2, VRSK 21	82
SY'de DIHA, DHA, ANF, Evrensel Gaz., Birgün Gaz., Express, CNNTÜRK, AA vd.		119

Tablo 3: Paylaşılan İçeriklerin Kaynakları (13-19 Şubat 2012)

ANALİZ VE BULGULAR

1. Bir Katılım Alanı Olarak Facebook Sayfaları: Paylaşılan İçerikler ve Tepkiler

Facebook ortamında sayfa üyeleri paylaşımlara üç tür tepki verebilir. 'Beğen' seçeneğini tıklayarak o paylaşımı onayladığını, beğendiğini ifade edebilir; 'yorum' seçeneğini tıklayarak, o içerikle ilgili görüş ve önerilerini yazabilir ya da 'paylaş' seçeneğini tıklayarak o içeriği kendi sayfasında paylaşabilir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi tepkiler, her sayfa için büyük oranda 'beğen' tıklaması olarak ortaya konmuştur. Çoğu sayfada ikinci sıradaki tepki paylaşılan içeriğin üyenin kendi sayfasında da paylaşması şeklinde iken en az gözlenen tepki, üye açısından düşünme ve zaman maliyeti en yüksek olan yorum olmuştur (Bkz: Tablo 4).

SOSYAL MEDYADA SOL MUHALEFETİN GÜNDEMİ VE PRATİKLERİ

Sayfaların üye sayısı ve içerik sayısına göre tepki düzeylerinde farklılaştığı görülmektedir. Üye sayısına göre en çok tepki alan sayfa 4 üyeye 1 tepki düşen Halkın Günlüğü (0.25) iken Sol Yanım (0.23) fark yaratmayacak bir oranda ikinci sıradadır. Yaklaşık 5 üyeye 1 tepki düşen Onbirinci Tez sıralamada üçüncü gelmektedir. Bu sayfaları, Küyerel Küresel Yerel, ODA TV ve diğer sayfalar takip etmektedir. Zaman ve düşünce açısından en maliyetli olan yorum tepkisi, üye başına bütün sayfalarda düşüktür. İçerik sayısına göre en çok tepki alan sayfa içerik başına yaklaşık 264 tepki ile Sol Yanım olmuştur. Oda TV içerik başına yaklaşık 172 tepki ile ikinci sırada iken, Halkların Demokratik Kongresi içerik başına 32 tepki ile üçüncü; Halkın Günlüğü içerik başına yaklaşık 24 tepki ile dördüncü olmuştur. Bu sayfaları Birleşik Mücadele Platformu, Onbirinci Tez ve diğer sayfalar izlemiştir (Bkz: Tablo 5).

Sayfa	Üye Sayısı (ÜS)	İçerik Sayısı (İS)	Beğeni Sayısı (BS)	Yorum Sayısı (YS)	Paylaşılma Sayısı (PS)	Toplam Tepki (TT)
Birleşik Mücadele Plat.	4.541	18	244 (%72.62)	52 (%15.48)	40 (%11.90)	336
Halkların Dem. Kong.	4.690	4	86 (%67.19)	11 (%8.59)	31 (%24.21)	128
Halkın Günlüğü	4.735	49	902 (%77.29)	46 (%3.94)	219 (%18.77)	1.167
Küyerel Küresel Yerel	2.895	101	255 (%74.78)	33 (%9.68)	53 (%15.54)	341
ODA TV	111.027	60	5.692 (%55.05)	966 (%9.34)	3.681 (%35.60)	10.339
Onbirinci Tez	4.694	63	737 (%83.94)	80 (%9.11)	61 (%6.95)	878
Sol Haber Portalı	56.456	69	496 (%94.48)	23 (%4.38)	6 (%1.14)	525
Sol Platform	4.772	11	67 (%63.81)	16 (%15.24)	22 (%20.95)	105
Sol Yanım	135.515	119	23.103 (%73.61)	1.297 (%4.13)	6.985 (%22.26)	31.385
Şehrin Üzerindeki Eller	4.999	5	16 (%84.21)	2 (%10.53)	1 (%5.26)	19
Vıcdani Ret Sav.Karş.	6.029	46	81 (%92.04)	7 (%7.95)	-	88

Tablo 4: Sayfalara Göre Tepki Dağılımları (13-19 Şubat 2012)

Sayfa adı	TT / İS	TT/ÜS	BS/İS	BS/ÜS	YS/İS	YS/ÜS	PS/İS	PS/ÜS
Birleşik Mücadele Plat(BMP)	18.67	0.07	0.07	0.05	2.89	0.010	2.22	0.009
Halkların Dem. Kong. (HDK)	32	0.03	21.50	0.02	2.75	0.002	7.75	0.007
Halkın Günlüğü (HG)	23.82	0.25	18.41	0.19	0.94	0.010	4.47	0.046
Küyerel Küresel Yerel(KKY)	3.38	0.12	2.52	0.09	0.33	0.010	0.52	0.018
ODA TV (ODATV)	172.32	0.09	94.87	0.05	16.10	0.009	61.35	0.033
Onbirinci Tez (OBT)	13.94	0.19	11.70	0.16	1.27	0.017	0.97	0.013
Sol Haber Portalı (SHP)	7.61	0.01	7.19	0.01	0.33	0.000	0.09	0.000
Sol Platform (SP)	9.55	0.02	5.64	0.01	1.45	0.003	2.00	0.005
Sol Yanım (SY)	263.74	0.23	194.14	0.17	10.90	0.010	58.70	0.052
Şehrin Üzerindeki Eller(ŞÜE)	3.80	0.004	3.20	0.003	0.40	0.000	0.20	0.000
Vicdani Ret Sav.Karş.(VRSK)	1.91	0.015	1.76	0.015	0.15	0.001	-	-

Tablo 5 : Sayfa, Üye ve İçerik Sayısına Göre Tepki Dağılımları (13-19 Şubat 2012)

Sayfalarda en çok tepki alan içeriklere bakıldığında on bir sayfanın dördünde en çok tepkiyi karikatür, fotoğraflı şiir ya da sözün aldığı görülmüştür. Sol Yanım(SY) sayfasında Milli Eğitim Bakanlığının bilgi alma ve şikâyetle bulunma hattıyla ilgili karikatür paylaşımı 1.779 tepki almıştır. Bunu ODA TV'de 546 tepki alan Fethullah Gülen'in Tayyip Erdoğan'a eleştiri imasıyla ilgili bir yorum yazısı ve 361 tepki ile Halkın Günlüğü (HG)'nde Can Yücel'in bir şiiri takip etmiştir (Bkz: Tablo 6).

SOSYAL MEDYADA SOL MUHALEFETİN GÜNDEMİ VE PRATİKLERİ

Sayfa adı	Top. Tepki	Maksimum Tepki Alan İçerik Teması ve Türü	Mak. Tepki
BMP	336	Antifaşizm / karikatür	133
HDK	128	Şırnak milletvekili Selma Irmak'ın da katıldığı Diyarbakır kadın tutuklularının açlık grevi çağrısı/fotoğraflı duyuru	48
HG	1.167	Can Yücel'den şiir/fotoğraflı paylaşım	361
KKY	341	1.MİT tartışması/yorum; 2.Hükümet eleştirisi/yorum	17
ODA TV	10.339	Gülen'den Erdoğan eleştirisi/ yorum	546
OBT	878	Ulrike Meinhof'un protesto ve direniş ile ilgili sözü / fotoğraflı paylaşım	62
SHP	525	TKP'nin Sesi'nde Biletix'in Grup Yorum biletlerini satmama kararının tartışılması / haber	30
SP	105	Fenerbahçe'nin Cemaatten güçlü olduğu mesajı / fotoğraflı paylaşım	36
SY	31.385	MEB ALO 147 hattını eleştiren karikatür	1.779
ŞÜE	19	Kentsel dönüşüm konusunda AKP eleştirisi / yorum	8
VRSK	88	Cumartesi anneleri / haber	7

Tablo 6 : En Az ve En Çok Tepki Sayısı ile En Çok Tepki İçerik ve Türü (13-19 Şubat 2012)

2. Paylaşımlarda Sol Muhalefet Gündemi

İster karşılıklı bir konuşma, ister bir deneme ya da Facebook sayfasında bir yorum olsun, paylaşılan içerikler ideolojik duruşları anlatan birer ifadedir. Sürekli biçimde ifadeler yoluyla, kendimizi ve deneyimlerimizin doğasını tanımlar ve gerçekliğimizi yeniden inşa ve organize ederiz. İncelenen her bir sayfanın ayrı ayrı, Türkiye'nin politik kültürünü oluşturan belli söylemlere aracılık ettiği görülmüştür. Bu sayfalar adeta birbirinden az çok farklı yakınlıklarda sol muhalif söylemlerin yekpare bir biçimde yer aldığı zeminler gibidir. Bu zemin, çeşitli içerikleri kendi bağlamlarına yerleştirmeye hizmet eder.

Harré (1997) herhangi bir olayın bağlamını oluşturan yapı taşlarının, insanların içselleştirdiği, ancak etkisinin her zaman bilincinde olmadığı, roller, kurallar ve uzlaşmalar olduğuna işaret eder. Bu anlamda Facebook sayfalarındaki temel anlatı ve söylem, Facebook dışına taşan bir anlam zeminidir ve paylaşılan içerikler bu zemin bağlamında ifade kazanır.

Bir ifadenin (bir metnin), bir eylem (*act*) haline gelmesinin onun anlaşılabilirliği ve garanti edilebilirliğine bağlıdır. Anlaşılabilir ve garanti edilebilir olma ise ancak, belli bir bağlamda, metnin yönlendiği diğer metinler ile ilişkisinde kazanılacak özelliklerdir (Harré, 1997:32). Sol muhalefetin inşa etmekte

olduğu sosyal gerçekliği anlamak için ilgili Facebook sayfalarında paylaşılan içerikler birer ifade olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir.

Analiz, tüm sayfalarda paylaşılan içerikleri türlerine (yorum, ulusal haber, uluslar arası haber vb) ve temalarına göre kodlayıp, gruplandırmakla başlamıştır. Temaları bağlamında veriler iki gruba ayrılmış ve ayrı ayrı analiz edilmiştir. Birincisi egemen medya gündemi ile paralel şekilde çoğu sayfada yer almış olan, müstakil haber ve yorum temalarıdır. Bu veri grubuna örnek olarak kendi içinde alt temalarla farklılaşan 'Uludere olayı', 'MİT krizi', 'KCK operasyonları' temaları verilebilir. Burada tematik analiz yöntemi izlenmiştir¹.

İkinci grup olarak kendi başına gündem konusu olmayan, fakat bir arada gruplandırıldığında belli bir dünya görüşünün dert edindiği konulara işaret eden paylaşımlar gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle bazı içerik paylaşımlarının kendi içinde açıklamalarla gündemde yer kaplamadığı, bir arada ele alındığında ise bir anlam kategorisine işaret ettiği görülmüştür.

Bu tür paylaşımlar, ifade analizinden (*account analysis*; Harré, 1997) hareketle değerlendirilmiştir. İfade analizinde, bir ifadeyi ortaya koymak bir sosyal epizot ya da hadisedir ve birincil veridir. Aynı zamanda, anlamını bir önceki hadise ile ortak bağlamda kazanır, bu nedenle de ikincil bir kaynaktır. Kısacası ifadelerin yönlendiği metinler birinci derece metinler; ifadelerin kendisi ise ikinci derece metinlerdir. Analizde ayrı ayrı haber ya da yorum niteliğindeki çeşitli Facebook paylaşımları ikincil metinler olarak ele alınmış ve bir üst anlam kategorisi olarak işaret ettikleri birincil metinler çıkarılmıştır. Örneğin haber türünde tematik olarak, 'şiddet ve işkence', 'soruşturma, yargı ve karar sürecinde mağdurlar ve failer', 'kayıplar' ve 'hak ihlalleriyle mücadelede atılan adımlar' kategorilerinde sınıflanan içerikler 'İnsan Hakları ve İhlalleri' başlığı altında yorumlanmıştır. Diğer bir örnek olarak 'kız yurdunda muhafazakâr baskı ve önlemler', 'hükümetin içki yasağında geri adım atması' gibi paylaşımlar, 'Muhafazakârlaşma' başlığı altında toplanmıştır. Burada bir dizin (*index*) kurma söz konusudur. Bazen içerikler temalarına göre anlamlı şekilde gruplanıp yeni bir anlam kategorisine işaret ettiğinde bir üst kategoriye ulaşılmış (örn. şiddet ve işkence konusu); akraba konu/anlam kategorileri bir araya gelip anlamlı bir üst kategori oluşturduğunda ise dizin, dikey yönde ilerlemiştir (örn. İnsan Hakları ve İhlalleri)².

İncelenen sayfalardaki 13-19 Şubat 2012 haftasına ait gündem analizi; 'ulusal haber', 'uluslararası haber', 'yorum-eleştiri', 'etkinlik duyuruları' şeklinde dört ana başlık altında toplanmıştır. Gündem içeriklerinin niceliksel dağılımı şöyledir: Ulusal haber ana başlığı altında 12 tema ve 10 tema grubu; uluslara-

¹ Bunlar ilerleyen sayfalarda 'haber ve yorum temaları' başlıklarıyla verilmiştir.

² Bunlar ilerleyen sayfalarda 'haber ve yorum tema grupları' başlıklarıyla verilmiştir.

rası haber ana başlığı altında 4 uluslararası tema grubu; yorum-eleştiri ana başlığı altında 5 tema ve 9 tema grubu ayırt edilmiştir (bkz: Tablo 7 ve 8).

Gündemin betimlenmesinde aynı konuda yapılan haber içeriklerine odaklanılmıştır. Bu haber içerikleri sayfalarda birden fazla verilmiş olabileceğinden kimi zaman, sayfalardaki haber paylaşım frekansları, haber içerik sayısından farklı olmaktadır. Örneğin sayfaların gündeminde yer alan KCK operasyonlarına ilişkin paylaşımlar arasında ‘KESK ve sendika baskınları’, ‘tutuklama ve gözaltılar’, ‘sivil toplum ve emniyet görevlilerinden yapılan açıklamalar’, ‘KCK operasyonlarıyla çocuk tutuklu sayısındaki artış’, ‘gözaltına alınanların serbest bırakılması’ ve diğer bazı alt temalardan oluşan 10 farklı haber içeriği aynı sayfada birkaç kez döndürüldüğüne rastlanmıştır.

Sayfaların eylemini belirleyen temel unsurun kendi ideolojik görüş ve amaçları olduğu gözlenmiştir. Sayfalar özel amaç ve eylem alanları ekseninde yekpare bir muhalefet gündemini takip etmekle birlikte kendi özel meselelerini merkeze alan gündemler oluşturmaktadır.

Örneğin OBT futbolda şike davası dışında tüm ulusal haber temalarına ait içerikleri paylaşırken BMP, HDK, VRSK, KCK operasyonları dışında diğer temaları gündemine almamıştır. ŞÜE ve SP ise ulusal haber temalarının hiçbirine yer vermemiştir.

2.1. Ulusal haber gündemi:

2.1.1. Haber temaları:

Ulusal haberler 12 tema altında analiz edilerek gruplandırılmıştır. KCK operasyonları ve MİT krizi on bir sayfanın gündeminde en fazla haberleştirilen temalar olmuştur. KCK operasyonları incelenen on bir sayfanın sekizinde, toplam on haber başlık ve içeriği ile, MİT krizi ise toplam altı sayfada 12 farklı haber başlık ve içeriği ile yer almıştır³.

KCK operasyonlarıyla ilgili haberlerde, KESK ve diğer sendikalara yapılan baskınlar, gözaltı ve tutuklamalar, çocuk tutuklu sayısında yaşanan artış konuları ağırlıkta olmuştur. MİT krizi ise ağırlıklı olarak Hakan Fidan’ın ifadeye çağrılması, soruşturmaya bakan emniyet görevlilerinin görevden alınması, ifadeye çağırılan savcılar hakkında inceleme başlatılması, ilgililerin açıklamaları ve MİT krizi bağlamında Cemaat ile AKP hükümeti arasında bozulan ilişkiler hakkında görüşler ekseninde haberleştirilmiştir.

Bunları Uludere olayı (7 haber içeriği), Grup Yorumun sakıncalılığı (4 haber içeriği), Hrant Dink cinayeti ve davası (3 haber içeriği), yeni TKP (4 haber içeriği), Metin Lokumcu’nun ölümü (2 haber içeriği), Balyoz Davası (6 haber

³ Haber ve yorum başlık ve içerikleri metinde çok fazla yer kaplayacağı düşüncesiyle verilmemiştir.

içeriği), Ergenekon Davası (2 haber içeriği), Futbolda Şike Davası (2 haber içeriği), PKK (6 haber içeriği), Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının yıl dönümü (1 haber içeriği) olmak üzere 10 farklı tema izlemiştir.

2.1.2. Haber tema grupları:

Ulusal haber gündeminde 10 haber tema grubu analiz edilmiştir. Bunlar, direniş ve protestolar (haber, duyuru ve çağrı) (27 haber), insan hakları ve ihlalleri (14 haber), yasa teklifleri, milletvekili demeçleri ve siyasi kişilerin görüş ve yorumları (13 haber), işçi hakları ihlalleri ve sendika (5 haber), tutuklu ve hapisane haberleri (4 haber), çevre ve kentsel dönüşüm (3 haber), Türkiye'nin uluslararası ilişkileri ve politikası (5 haber), haklar ve demokrasi kültürü (5 haber), kültür sanat (7 haber), medya ve iletişim araçlarıdır (3 haber). Bu tematik gruplara dahil edilmeyen diğer başlığı altında ise 5 sayfada 11 farklı haber tespit edilmiştir.

27 haber ile en yoğun haber tema grubu olan direniş ve protesto haber grubu, 9 alt başlık altında toplanmıştır: Hapishane koşulları (2 haber), KCK operasyonları ve gözaltı (3 haber), taşeron işçilik ve hak ihlalleri (3 haber), Suriye'ye müdahale hazırlığı (3 haber), kentsel dönüşüm ve çevre istismarı (3 haber), Abdullah Öcalan'ın yakalanışının yıldönümü (1 haber), adalet arayışı (3 haber), özgürlük ve hak ihlalleri, kültürel hakların tanınması talepleri (4 haber), sağlık (2 haber) ve diğer direniş ve protesto konularıyla ilgili 4 haber.

15 haber ile haklar ve demokrasi kültürü başlığı altında toplanan tema grubu, haber içerik sayısına göre ikinci sırada gelmektedir. Bu tema grubu, 5 alt başlık altında gruplandırılmıştır: Anadil hakkı (3 haber), muhafazakârlaşma (4 haber), ifade özgürlüğüne karşı baskılar (4 haber), demokratikleşme yolunda atılan adımlar (3 haber), hayvan hakları (1 haber).

14 haber içeriği ile üçüncü sırada bulunan insan hakları ve ihlalleri tema grubu, 4 alt başlık altında toplanmıştır: Şiddet ve işkence (5 haber), soruşturma, yargı ve karar süreçleri (5 haber), kayıplar (2 haber), insan hakları ihlallerine karşı verilen sivil mücadeleler (2 haber).

Dördüncü sırada 13 haber içeriği ile yasa teklifleri, milletvekili demeçleri ve siyasi kişilerin görüş ve yorumları gelmektedir. Bu haber tema grubu, 3 alt başlık altında toplanmıştır: Kanun teklifleri (2 haber), milletvekili görüş ve demeçleri (8 haber), diğer politik aktörlerden açıklamalar (3 haber).

Alt başlıklar altında kendi içlerinde gruplama yapılmayı gerektirmeyen haber grupları ise şöyle sıralanmaktadır: Kültür ve sanat (7 haber), işçi hakları ihlalleri ve sendika (5 haber), Türkiye'nin uluslararası ilişkileri ve politikası (5 haber), tutuklu ve hapisane haberleri (4 haber), çevre ve kentsel dönüşüm (3 haber), medya ve iletişim araçları (3 haber). Herhangi bir başlık altına girmeyen 11 haber içeriği, 'diğer' başlığı altında toplanmıştır.

2.2. Uluslararası Haber Gündemi

2.2.1. Uluslararası Haber Tema Grupları:

Uluslararası haberler, kendi içinde alt başlıklara, yani gruplara ayrılmayan 4 temel haber tema grubunda ele alınmıştır. Yunanistan ve İspanya'da ekonomik kriz ve işçi direnişleri (4 haber), Batılı güçlerin Orta Doğu müdahaleleri (4 haber), Batı dışı demokratik ve sol mücadeleler (2 haber) ve insan hakları ihlalleri (2 haber). Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wulff'un istifa kararı, Putin'in seçim vaadi olarak 3. çocuk için ayda 7 bin ruble sosyal destek sözü vermesi gibi yukarıdaki temel tema gruplarına dâhil edilemeyen 6 haber, diğer kategorisinde kodlanmıştır.

2.3. Gündemdeki Yorum ve Eleştiriler

2.3.1. Yorum-Eleştiri Temaları:

Gündemde 5 yorum-eleştiri teması tespit edilmiştir. Bunlar MİT Krizi (29 yorum teması), Fenerbahçe – AKP –Cemaat (4 yorum teması), Yunanistan'da ekonomik kriz ve kurtarma paketi (3 yorum teması), Hrant Dink cinayeti ve davası (2 yorum teması), KCK operasyonları ve Kürt meselesi (2 yorum teması).

2.3.2. Yorum-Eleştiri Tema Grupları:

Ana yorum temalarının dışındaki yorum-eleştiriler, 9 tema grubu altında toplanmıştır: Demokrasi ihlalleri ve demokrasi kültürüne karşı tehditler (21 yorum teması), Sol üzerine görüş ve öneriler (6 yorum teması), uluslararası ilişkiler (4 yorum teması), ulusalcılık (4 yorum teması), demokratikleşme ve AKP Hükümeti (3 yorum teması), medya – siyaset ilişkileri (3 yorum teması), çevre ve kentsel dönüşüm (3 yorum teması), Kürt hareketi (3 yorum teması), ekonomi (2 yorum teması). Bu temaların dışında, Laik-Kemalist-Cumhuriyetçi söylemde İslamcı-cemaatçi kavramlarının kullanımının eleştirisi, Fetih filminin analizi ve politik eleştirisi, yeni kurulan TKP'nin cemaat tarafından övgüyle karşılanması, liberalizmin ideolojik eleştirisi gibi biri dışında (Fetih filmi eleştirisi) hepsi sadece tek bir sayfada paylaşılmış 13 yorum 'diğer' kategorisinde kodlanmıştır.

21 haber ile demokrasi ihlalleri ve demokrasi kültürüne karşı tehditler başlığı altında toplanan yorumlar, 3 alt başlıkta gruplandırılmıştır: Başbakan'ın sözleri, hükümetin icraatları ve cemaatçi zihniyet (10 yorum teması), devleti bireyden üstün tutan devletçi zihniyetin eleştirisi (5 yorum teması), demokrasi arayışında diğer yorum temaları (6 yorum teması), kadın bakış açısından vicdani ret, antimilitarist bakış açısından askerlik, önyargılı düşünce ve davranışların sosyal ve siyasal eleştirisi gibi konularda yazıları kapsamaktadır.

2.4. Etkinlik duyuruları:

Sayfalarda duyuruları yapılan etkinlikler de sayfaların kendi ilgi alanları ve ideolojik duruşlarıyla ilgili olarak farklılaşmaktadır. Örneğin VRSK sayfasında sadece anti militarizme dair etkinlikler paylaşılırken; SHP'de Nazım Hikmet

Derneği haber ve etkinlikleri KKY’de ise kendi düzenledikleri konferans, söyleşi ve dinletilerin duyurusu yer almıştır.

Etkinlik duyuru konuları şunlardır: Anayasa yapım süreci ve içeriği (BMP), anti-kapitalist yerel yönetimler atölye çalışması (HG), Suriye Halkıyla dayanışma mitingi (VRSK), ‘Askersiz Lefkoşa – İşgallere karşı özgürlüğü savunmak serbest ve gereklidir’ gösterileri (VRSK), Kaos GL’nin feminist gruplara daha etkin olmaları ve söz üretmeleri yolunda çağrısı (VRSK), Nazım Hikmet Derneğinde Alevilik paneli (SHP), Çağdaş Hukukçular Derneğinin gözaltı, ev arama ve tutuklama süreçlerine ilişkin bilgilendirme paneli (ODA TV), bir zamanlar **Diyarbakır**’da yaşamış, şimdilerde izleri şehirden silinmiş halklara dair “Çeşitlilik” adlı fotoğraf sergisi (ODA TV), Press filminin tutuklu gazeteciler için gösterimi (SHP), Küyerel Düşünsel Etkinlikleri 2012 başlığı altında çeşitli etkinlikler (KKY).

Tür	İçerik	BMP	HDK	HG	KKY	ODA TV	OBT	SHP	SP	SY	ŞÜ E	VRSK
Ulusal Haber Temaları	KCK Operasyonları	1	1	3	2	-	5	3	-	5	-	1
	MİT Krizi	-	-	1	5	2	2	2	-	1	-	-
	Uludere	-	-	-	3	-	3	2	-	6	-	-
	Grup Yorum	-	-	-	-	-	1	2	-	4	-	-
	Hrant Dink Davası	-	-	-	3	-	1	-	-	1	-	-
	Yeni TKP	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
	Metin Lokumcu	-	-	1	-	1	1	1	-	2	-	-
	Balyoz Davası	-	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-
	Ergenekon Davası	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Futbolda Şike Davası	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	PKK	-	-	-	3	-	3	-	-	-	2	-
	Öcalan’ın yak. yıl dön.	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Ulusal Haber Tema Grupları	Direniş ve protestolar	8	2	7	2	-	4	2	-	6	1	6
	İnsan Hak. ve İhlalleri	-	-	1	1	-	4	2	-	7	-	1
	Yasa Teklif., Siyasi. Gör.	1	-	-	3	1	3	3	-	2	-	-
	İşçi Hak. İhlal. ,Sendika	1	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-
	Tutuklu ve hapisane haberleri	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2
	Çevre/Kentsel Dönüşüm	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-
	Türkiye’nin ulus.arası ilişkileri ve politikası	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-
	Haklar, Demok.Kültürü	-	-	-	2	-	7	2	-	4	-	2
	Kültür Sanat	-	-	-	-	2	1	4	-	-	-	-
	Medya ve İlet.Araçları	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
Diğer haber-yorumlar	-	-	1	5	2	-	1	-	2	-	-	
Uluslararası Tem. Grupları	Ekon.kriz,işçi direnişleri	-	-	-	1	-	2	1	1	1	-	-
	Batılı güçlerin Orta Doğu müdahaleleri	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1
	Batı dışı demokratik ve Sol mücadeleler	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	İnsan hakları ihlalleri	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
	Diğer uluslar arası haber.	-	-	-	2	-	1	4	-	-	-	1

SOSYAL MEDYADA SOL MUHALEFETİN GÜNDEMİ VE PRATİKLERİ

Tür	İçerik	BMP	HDK	HG	KKY	ODA TV	OBT	SHP	SP	SY	ŞÜE	VRSK
Yorum-Eleşt. Temalar	MİT Krizi	-	-	-	17	8	1	1	1	2	-	2
	Fener.-AKP-Cemaat	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-
	Hrant Dink Davası	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	KCK Operasyonları	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Yunanistan'da ekon. kriz. kurtarma paketi	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
Yorum-Eleştiri Tema Grupları	Demokrasi ihlalleri ve demokrasi karşıtı tehdit.	-	-	-	10	6	-	-	-	1	-	4
	Sol üzerine görüş ve öneriler	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-
	Uluslar arası ilişkiler	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-
	Medya-siyaset ilişkileri	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
	Çevre ve kentsel dönüşüm	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
	Kürt hareketi	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
	Ekonomi	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
	Ulusalçılık	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1
	AKP hükümetinin Demokratikleş. projesi	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Diğer yorum ve eleştiri	-	-	-	6	4	-	-	1	3	-	-

Politik duruşlar, sabit, donmuş tarafgirlikler değildir. Günlük hayatta politik içerikler, sürekli bir eylemlilik içinde günlük hayatın sıradan pratiklerine eklenirler. Daha açık bir ifadeyle çeşitli politik görüşteki kişi ve gruplar, sürekli olarak belli olaylar karşısında kendilerini ve kendileri dışındakileri, içinden konuştukları söyleme uygun eylemlerde bulunarak konumlandırılır (Davies - Harré, 1990). Bir kişi "ben solcuyum" dediğinde kendiyile ilgili sabit bir konum, bir referans vermiş gibi görünse de söz orada noktalanmaz. Konuşmanın devamında kendine, kendi görüşündekilere ve karşıt ya da kendinden belli mesafede uzak görüştekilere ve iktidar mekanizmalarına çeşitli konumlandırmalar kazandırır. Diğer bir ifadeyle herhangi bir olay, gündelik, sıradan etkileşimler içinde çok aktörlü bir oyun olarak yeniden kurulur ve bu olay karşısında kişinin kendini ve diğerlerini konumlandırması politik bir eylemdir. İçerikler bu eylemlilikte kaynak işlevi görür (Potter - Wetherell, 1987; 1995). İncelenen sayfalarda paylaşılan içerikler öncelikle birer seçimdir. Bu seçimlerin yansız ve nötr olduğunu söyleyemeyiz. Seçimler her zaman ilgi alanı, duruş ve o duruşa bağlı iddia, bir başka ifadeyle *politik dava* ile ilgilidir. Farklı sol muhalif grupların *hangi gündemi neden öncelikli olarak seçtiği*, bu seçim üzerinden *ne yapmakta olduğu sayfanın* eylemini anlamada önemlidir.

Bunun yanı sıra seçilen içeriklerin retorik olarak neyi destekleyip, neyi karşısına aldığı konusu, sayfanın kendi söylemiyle beraber politik konumlanışını verir.

Sayfalardaki konumlanışlar, paylaşılan içerik seçimleri (bkz. Tablo 7 ve 8) ve bu içeriklerde kendini gösteren söylemin kimin/neyin yanında ve kime/neye karşı olduğu göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Sayfalardaki konumlandırma- lar hakkında genel olarak şunlar söylenebilir:

Birleşik Mücadele Platformu, genel olarak kapitalizme ve özel olarak çalışan hakları ihlallerine karşı muhalif bir konumu öne çıkartmaktadır. Çalışan hakları mücadelesi bağlamında AKP hükümetine ve sermaye yanlısı sendikalara karşı, çalışandan yana bir duruş sergilemektedir. Sayfa ağırlıklı olarak emek mücadelesi haberlerini duyurmakta ve emek mücadelesini örgütlenme misyona vurgu yapmaktadır.

"Yaşadığımız coğrafyada Sermaye (TUSİAD, MUSİAD vs.) ve siyasal temsilcileri (Siyasi partiler ve MGK) emekçilere karşı mücadele konusunda kararlılıklarını bir kere daha ortaya koymuşlardır. TUSİAD ile MUSİAD'ı bir araya getiren sınıf çıkarlarıdır. Bu kutsal ittifaka karşı tek şansımız ise "Sınıfa Karşı Sınıf Savaşı"dır. ... Ayrıca Kamu Emekçileri, İşçiler, Doktorlar, Mühendis-mimarlar, Güvencesizler, Ev eksenli çalışanlar gibi farklı emek biçimleri arasındaki ayrımları kaldıran taban örgütlenmeleri inşa ederek, ortak mücadele, örgütlenme ve eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmektir. Emek güçlerinin dayanıklılığının asıl sorumluluğunu kendimizde görüyoruz. "Güvenli Gelecek için Birleşik Mücadele" çitasının yeni bir biçimi ile yükseltilmesi çabası içinde olacağız."

BMP Facebook sayfası, Mart, 2012

Halkların Demokratik Kongresi, sayfasındaki tanıtımında, *"Halklardan, Ezilenlerden, Emekten, Özgürlükten, Doğadan, Eşitlikten, Barıştan, Demokrasi-den yana..."* ifadesiyle kendini anlatmıştır. Paylaşılan içerik sayısı yeterli olmadığından sayfanın konumlanışı hakkında yalnızca paylaşılan dört içerik üzerinden değerlendirme yapılacak olursa, BDP milletvekili Selma Irmak'ın açlık grevine dâhil olması ve KCK operasyonlarını haber olarak paylaşması ve BDP grup toplantısına yer vermesi bağlamında HDK'nın, Kürt meselesinde BDP'nin yanında ve iktidarın karşısında konumlandığı söylenebilir.

Halkın Günlüğü sayfası, bir internet gazetesinin Facebook uzantısıdır ve net bir konumlanma ortaya koymaktadır. HG kapitalizm karşıtı ve emekten yana bir tutumu öne çıkarmaktadır. Baskı ve şiddet rejimi oluşturma, emperyalist yaklaşım sergileme, çalışan hakları ve insan hakları ihlallerine yapılan vurgu üzerinden AKP karşıtı bir konumlanma içindedir.

Küyerel Küresel Yerel, politik olarak liberal ve demokratik bir konuma yerleşen ve açık bir kapitalizm-emperyalizm eleştirisi ortaya koymamıştır.

KKY'nin haber ve yorum gündeminde MİT krizi ağırlıklı iken hak ihlalleriyle ilgili güncel haberler az sayıdadır. Entelektüel düzeyi yüksek bir üslup gözlenen yorumlarda karmaşık ilişkiler, üstten bir bakışla stratejik analiz içinden ele alınmaktadır. Bir ideal olarak kabul edilen demokrasinin önündeki engeller açısından eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerde ana eksen, sıradan insanlar ve hakların ihlallerinden ziyade devlet yapısı ve iktidar biçimleridir. KKY, demokratikleşmeyi engelleyen mevcut totaliter devlet mekanizması ve devletçi zihniyetin; buna paralel Kemalizm'in ve Kemalist temelleri olan Sol grupların karşısında kendini konumlandırır. Burada AKP hükümetinin icraatları hakkında yapılan eleştiriler, genellikle 'dışarıdan' değil 'içerdendir. Bir anlamda AKP, demokratikleşme imkânını barındıran bir iktidarı temsil eder. Hatta bazı paylaşımlarda AKP hükümetinin atacağı demokratik adımların bazı güç odakları tarafından engellendiği görüşüyle AKP, güçlü, devlet mekanizmasına ait pratikler açısından yanlışları ya da eksiklerinin hesabı sorulacak bir muhatap, kısacası olaylara muktedir bir iktidar rolünden çıkarılarak adeta mazur görülmektedir.

ODA TV, bir anlamda KKY'in konumlandırmalar açısından asimetrisinde, üstten yapılan stratejik analizleriyle retorik açıdan paralelinde görülebilir. Paylaşımlarında açık bir kapitalizm-emperyalizm eleştirisine rastlanmayan *ODA TV*'nin içerik seçimlerini büyük ölçüde AKP ve Cemaat karşıtlığı ile Kemalizm ve devletçi duruş yönlendirmektedir. MİT krizi, Balyoz, Ergenekon, futbolda şike davaları AKP ve Cemaat ilişkileri bağlamında ve bu iki eksene karşı bir söylem ile verilmektedir. Sıradan insan gerçekliklerine yer vermeyen haber ve yorumlar, karmaşık iktidar ilişkilerini anlamaya ve açığa çıkarmaya yöneliktir. KCK operasyonları, Uludere olayı, direniş ve protesto, insan hakları ihlalleri, işçi hakları ihlalleri, çevre ve kentsel dönüşüm vb diğer içeriklere yer verilmediği görülmüştür. *ODA TV*, içeriklerini kendi web sayfasından almaktadır. Bir haber portalı niteliğindeki web sayfası ise ağırlıklı olarak kendi duruşuna paralel gazetelerden aldığı içeriklerle oluşturulmuştur. Facebook sayfasına taşıdığı haberlerin hemen hemen tamamı *ODA TV*'nin kendi duruşu üzerinden attığı bir başlık ya da giriş altında verilmektedir. *ODA TV* paylaşımlarında, haberlerdeki öznellik dramatik boyuttadır. Komplolar ve iddia sahibi "biz demiştik" vurgusu, sıklıkla retorik özellik olarak belirmektedir.

Onbirinci Tez, incelenen sayfalar içinde haber çeşitliliği ve paylaşım kaynakları açısından en zengin sayfalardan biridir. Paylaşılan içeriklerin, ulusal ve uluslararası haber oluşu ve MİT krizi konusunda sadece bir tane dışında yorum yer verilmemiş oluşu dikkat çekmiştir. *Onbirinci Tez*, paylaşım kaynakları ve içerikleri genel olarak ele alındığında kendi konumunu insan hakları, demokratikleşme ekseninde kurmaktadır. Bu konumlanış, *OBT*'de paylaşılan içeriklerin seçimine yön veren temel unsurdur. Paylaştığı haber tema grupları arasında, direniş ve protestolar, insan hakları ihlalleri ağırlıklı iken en yoğun paylaşım grubu, 'haklar ve demokrasi kültürü' tema grubudur. Bu tema grubunda diğer

sayfalar arasında da en çok paylaşımın OBT tarafından yapılmış olduğu görülmüştür. Dikkat çeken bir tutum olarak, 'haklar ve demokrasi kültürü' tema grubu altındaki 'demokratik adımlar' alt başlığı ile verilen toplam üç haberin ikisini sadece OBT, birini ise sadece KKY'nin vermiş olmasıdır. Paylaşılan iki örnek, Anayasa Mahkemesi ya da TBMM Anayasa Komisyonu tarafından verilen kararların demokrasi paralelinde olması konusundadır ve bunların OBT tarafından dikkate alındığı gözlenmiştir. OBT, eylemliliğini kendi konumlanışı üzerinden kurmaktadır; demokrasiye karşı olan taraflar ve onların icraatları karşı konumlarını teşkil etmektedir. Bir diğer ifadeyle hareket noktası kendi konumu iken antidemokratik karar ve uygulamalarda bulunanları kendisinin karşısında konumlandırır. OBT paylaştığı içeriklerde AKP'yi gündemdeki icraatları açısından karşıt bir konuma yerleştirir.

Sol Haber Portalı, anti-kapitalist ve anti-emperyalist bir duruşu sergilemektedir. Haber çeşitliliği zengin olan sayfa kendini emekçiden yana konumlandırır. Kendini (ve genel olarak Sol'u) mevcut iktidar mekanizmalarına göre tanımlamaktan kaçınarak, Sol ideolojiyi merkeze alarak konumlandırmaktadır. Kapitalist bir iktidar olarak AKP'nin hâlihazırda yapmakta olduğu icraatları, AKP açısından normal gören, İkinci Cumhuriyetçileri liberalizm bağlamında eleştiren SHP, temel mücadele hareketini, işçi sınıfı ve sendikalara dayandırmaktadır. Sendikaların işleyişi ve işçi sınıfının hareketsizliği de eleştiri konuları arasındadır. Kısacası SHP, sol ideolojiye dayalı bir toplum modelini destekleyen, kapitalizm ve onun destekleyicilerine karşı bir konumlanış içindedir ve AKP karşıtlığı da bu bağlamda sergilenmektedir.

"sol, solun evrensel değerlerine sahip çıkar ... eşitlikçidir ... emekten yanadır ... anti-emperyalisttir ... yurtseverdir ... şovenizme ve faşizme karşıdır ... bütün ülkelerin işçilerinin birliğinden yanadır ... her tür sömürü ve ayrımcılığa karşıdır ... aydınlanmacıdır ... işbirlikçilerden, liberallerden, gericilerden, şovenistlerden hoşlanmadığını gizlemez ... Küba, Venezuela, Bolivya ve diğer ilerici iktidarlara dayanışmayı bir görev olarak üstlenir ... Avrupa Birliği'ne karşı mücadele etmeden solcu olunmayacağı ilkesiyle hareket eder. sol, Türklerin ve Kürtlerin birlikten başka çareleri olmadığını, birliğin emperyalizme karşı mücadelede pekişeceğini her fırsatta dile getirir sol her şeyi değil, ezilenler için önemli olan konuları, sermaye basınının gizlediği ya da çarpıttığı olayları gündeme getirir."

SHP Facebook sayfası, Mart, 2012

Sol Platform, içeriklerinin çoğunu SHP'nin web sayfasından almaktadır. SHP'de olduğu gibi kendi duruşunu ve konumunu açık ve net şekilde sol ideolojiyi merkeze alarak kurmaktadır. İçinde olunan politik yozlaşma, mevcut politik aktörler ve bürokratların iktidar oyunları ve güç savaşlarından beslenmektedir. Paylaşılan içeriklerde SP kendini, halk direnişlerini, yağmalama, anarşizm vb yaftalamalarla karalayan politik zihniyetin karşısında konumlamaktadır.

Sol Yanım, kendi konumunu anti-kapitalist, anti-emperyalist, ezilenden yana kurmaktadır. Kendi duruşunu çok açık ve net bir şekilde sol ideoloji ile ifade etmektedir. Genel olarak çok sayıda video-klip paylaşımı ile romantik bir protesto retoriğine sahiptir. Kürt meselesine en yoğun ilgi SY sayfasında gözlenmiştir. Kendi tanıtımında Chicago 1886 1 Mayıs'ında tutuklanıp, 1887 Kasım'ında idam edilen işçilerden birine atfedilen bir söze yer vermiştir: "Bir yanım var ki, öldüremezsiniz: *Sol Yanım*"; misyonu olarak "ben ölsem bile dipdiri o, *Sol Yanım*" diye devam etmiş ve açıklama olarak "Bu sayfada reklam yapmaz. İsteğe bulunmayınız..." yazmıştır. Kendini tanıtımında da ortaya koyduğu gibi romantik ifade tarzını ön plana çıkaran SY'de en çok paylaşılan haber teması Uludere olayı, ikinci olarak KCK operasyonları, üçüncü Biletix'in sakıncalı olması gerekçesiyle Grup Yorum'un biletlerini satmama kararı olmuştur. Haber tema gruplarında da en çok insan hakları ihlalleri, direniş ve protesto ile haklar ve demokrasi kültürü gruplarına yer verilmiştir. Bu tema grupları altında kodlanan Güney Doğu'daki kayıp ve faili meçhul cinayetler konusu, SY gündeminde belirgindir. Politik karşıtı genel çerçevede kapitalizm ve emperyalizm ile uzlaşmış, baskıcı devlet yönetimidir ve güncel haberler, hükümet karşıtlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Şehrin Üzerindeki Eller, kendini "... ekoloji, kentleşme, yerel yönetimler sorunlarının tartışıldığı bir platform" olarak tanıtmaktadır. Paylaştığı tüm içerikler, kentleşme ve ekoloji temelli çıkar ilişkilerine dayalı karar ve uygulamaların eleştirisi üzerinedir. Ekolojiyi merkeze alan, anti-kapitalist bir söylemi paylaşır.

Vicdani Red Savaş Karşıtları, kendi tanıtımında Nazım Hikmet'in "Çocuklar Ölebilir Yarın" şiirine yer vermektedir. Kendi misyonuna uygun olarak, VRSK'da ağırlıklı olarak, anti-militarist eylemlere çağrı ve destek içerikli paylaşımlar yer almaktadır. Örneğin Lefkoşa'nın askerden arındırılması çağrısına sıklıkla yer verilmiştir. Paylaşımlarında kendini, kültürel farklılıkları tanımayıp bir kültürü (ya da dini) yücelten, totaliter, her türden ayrımcılığı destekleyen, militarist görüşün karşısında konumlamakta; her gruptan insanı kapsayacak şekilde (KCK kapsamında tutuklanan çocuklar, karakolda dövülen Fevziye Cengiz, askerlik görevi sırasında işkence sonucu ölen Uğur Kantar ...) insan hakları ihlallerini vurgulayan, hak ve özgürlüklerden yana bir söylemi ortaya koymaktadır. Bu anlamda mevcut işleyişin ve AKP icraatlarının karşısına konumlanmaktadır.

SONUÇ: FACEBOOK'UN POLİTİK KÜLTÜR AÇISINDAN İŞLEVİ

Bu araştırma sosyal medyanın Türkiye'de Sol muhalefet açısından önemli bir iletişim mecrası haline geldiğini ortaya koymaktadır. Gittikçe artan baskılar sonucu egemen medyada kendine ifade alanı bulamayan sol muhalefetin ve alternatiflerin yakın zamanda belki de tek iletişim alanı internet olacaktır. Bu

gerçeğin diğer yüzü ise internet haberciliğinin ekonomik kaynaklarını nasıl oluşturacağı sorusudur. İnternet, kullanıcıları için hızlı, el altında ve bedava içerikler demektir. Bu anlamda internet haberciliğinin belli bir ciddiyetle kurumsallaşması ve sürdürülmesi güç görünüyor. Nitekim inceleme sırasında Sol muhalefetin, kendi yaptığı haberler üzerinden gündem koymada zayıf kaldığı, egemen medyanın belirlediği gündem konularına, çoğu zaman yine aynı haber kaynaklarına dayanarak eleştiri getirdiği görülmüştür.

Siber uzam muhalif gruplara ifade alanı sağlamakla beraber kapitalizmin değerleri ve dili, siber uzamın da her köşesine sinmeye devam ediyor. İnternet, reklam, sanal market ve pazarlama stratejileri bakımından kendi ekonomi politikasını yaratarak küresel, çokuluslu sermaye dünyasına eklemlenmiş durumda ve çeşitli mücadele gruplarına rağmen ticarileşmeye devam ediyor. Buna karşın siber uzam güçlü bir karşı politik kültürü inşa etme ve yayma imkânı olarak kabul edilirse, sorunu Sol muhalefetin, insanların ekonomik, sosyal ve kültürel olarak istismar edilmedikleri, güvenilir, geniş tabanlı bir iletişim alanını kurma becerisi gösterip göstermeyeceği ve takipçilerinin bu girişimi destekleyip desteklemeyeceği üzerinden formüle etmekte yarar var.

Bu çalışmanın bulgularına dönersek, Facebook sayfalarının Sol muhalefet açısından Türkiye'nin politik gündemi bağlamında kendi söylemini ortaya koymak, diğer insanlarla paylaşmak ve tartışmaya açmak suretiyle Sol muhalefeti bir gerçeklik dünyası olarak, yoğunlaşmış bir ortamda kurma ve canlı tutma işlevi gördüğünü söylemek mümkün. Bu işlevi üç argümanla açıklayabiliriz. Birincisi, sayfa yöneticilerinin grubun ideolojik duruşuna göre içerikleri seçerek paylaşması, bu içeriklerin gündelik hayatın içinde diğer olayların ve olguların arasına yayılarak kaybolma ya da önem derecesini yitirme tehlikesini bertaraf ederek onları ön plana çıkarmaya hizmet eder. İkinci olarak, gündemin Sol görüş bağlamına yerleştirilerek çerçevelendirilmesi, sayfanın takipçileri açısından psiko-sosyal bir işlev görür. Sayfanın takipçileri, gazete, dergi ve televizyondan farklı olarak, etkileşim olanağı ile bu politik ortama katılma hakkına sahip olduğunu hissetmekte, tanımadığı fakat az çok kendisi gibi düşünen 'diğerleri'nin görüş ve tepkilerini izlemekte, 'oradaki' diğer benzerleriyle paylaştığı bir dünya tasarımını sürdürmektedir. Böylece kişi, kendini marjinal bir noktada görmeyip dünyasını paylaşılan ortak anlamlar üzerinden kurarak kendini Moscovici'nin terimiyle bir "*söz birliği evreninde*" var eder (bkz. Moscovici, 1984, 1988). Ayrıca siber uzamdaki politik yandaşlık sterildir. Gerçek dünyada yan yana olduğu '*dava arkadaşları*'nın kusurlarını görme ihtimali, siber ortamda neredeyse imkânsız olduğundan olayların kişiselleştirilmesi engellenmektedir. Fakat onun yerine, sanal birliktelik, paylaşımlar ve tartışmalar sırasında insanların yazdıklarından küçük ipuçları toplayarak bazılarının daha çok 'sevildiği', bazılarının ise pek de onaylanmadığı, üç aşağı beş yukarı aynı görüştekilerin toplandığı heterojen bir sosyal yapıdır.

Üçüncü olarak sosyal medya, politik çözümlenmelerde sıklıkla görmezden gelinen ve geleneksel medyada büyük ölçüde devre dışı bırakılan duygu boyutunu canlı tutma işlevi görmektedir. Politik tepkiler, yalnızca bilişsel olarak o konudaki bilgiler ve görüşlerle açıklanamaz. Politik düşünce ve davranışa yön veren, kendi değerlerine haksızca saldırılmış, varlığının görmezden gelinmiş olması, inandığın şekilde yaşamının baskı ve zor kullanarak engellenmesi, haksızlığa uğrayanın hakkını teslim etmek üzere adaletin tecelli etmemesi, kötü ve güçlü olanın zafer kazanması gibi fikirler aynı zamanda duygusaldır. Önyargı ve düşmanlıklar da bilgi içerikleriyle sınırlı değildir; bu nedenle *gerçek aslında böyle değil* demek ve bunu rasyonel olarak ispat etmek, önyargıları sonlandırmaz. Barış, anlaşma metinlerinde değil, his yapılarında kurulur. Anlaşma metinleri barış için bir ilk adımdır. Ayrıca günümüzde bireysel varoluşun ve hislerin bu denli merkeze alınışına bakılırsa Akıl Çağı, irrasyonel kabul ettiği duygularla mücadelesinde yenik düşmüş görünüyor. Bugün sosyal medya politik kültürde, video, şiir, fotoğraf, kişisel ifade paylaşımları ile duygusal alana önemli bir yer açmaktadır. İncelenen sayfalar, söylem düzenleri bakımından kendi takipçileriyle ortak bir duygu dünyasını paylaşmanın yanı sıra kiminde yoğun, kiminde ise seyrek de olsa paylaşılan şiir, video, fotoğraf, özlü sözler ile insanlar arasında bir *gönüldaşlık ilişkisi* kurmaktadır. Biraz abartılı bir ifadeyle, Sennett'in toplumda üç yalnızlık türünden biri olarak tanımladığı iktidar tarafından baskılanan tarafların parçalanmış (*fragmented*) gündelik hayat içinde izole olup marjinalleşmesine engel olmaktadır.

"... iktidar sahiplerini korkutan yalnızlığı tanıyoruz. Bu, düş görenin, homme revolte'nin yalnızlığıdır; başkaldırının yalnızlığı ..."

(Sennett, 1994: 36)

Son olarak günümüzde yaygın olan benlik kurgusu ile siber uzam arasındaki ilişkinin de altını çizmekte yarar var: Sennett (2002) bireyin kamusal yaşama psikolojik angajmanının zayıfladığı, buna karşın özel alanın öneminin giderek arttığı günümüzde, kişinin bireysel bir benlik inşası içinde kendini özel ve mahrem alanında var ettiğine ve kendisiyle ilgili olmayan şeylerle bağının zayıfladığına işaret eder. Siber uzam kendini ve kendi hayatını merkeze alan, dış dünyayı kendinden hareketle açıklama eğilimiyle artık 'kamusal' olamayan insana bir anlamda politik olma imkânı vermektedir. Ancak burada politik eylem, aynı zamanda bir fantazyanın içine çekilmiş olur. Robins'in ifadesiyle *"... yeni bir fantazyaya ve tahayyül dünyasına katıldığımız taktirde artık kendimizi nasıl istiyorsak o şekilde sunmayı başarmak elimizdedir"* (Robins, 1999:159) ve bunu yapmanın hiçbir bedeli yoktur.

Bu benlik aslında iktidarın doğrudan yaşamsal bir tehdit ile yönelmediği grupların, politik alanda konformist bir tutum içinde olmalarına yol açmaktadır. Baumann'ın işaret ettiği gibi bireyler yaygın şekilde *"kaygı ve meşguliyetleriyle"*

kamusal alanı doldurma, kamusal alanın yegâne meşru sakinleri olma ve başka her şeyi kamusal söylemden itekleme iddiası taşımaktadırlar. 'Kamusal', 'özel' tarafından sömürgeleştirilir." (Baumann, 2001: 66-67). Merkeze özel alanı yerleştirme ve kamusal alanda olan biteni kişiselleştirme eğilimiyle beraber kamusal alandaki roller de sahiciliğini adeta yitirmektedir (Sennett, 2002). Bu anlamda siber dünya, politik hareketleri baltalamaktan ziyade yeni öznenin politik eylemliliğine bağlam oluşturur.

Sennett ve Baumann analizlerini siber gerçeklik bağlamında yapmamıştır. Narsizm kültürü 1970'ler itibarıyla özellikle Kuzey Amerika'da tartışılan bir olgudur. Bu tartışmalar ekseninde, eski politik özne günümüzde nostaljik bir ideal haline gelmiştir. Bu değerlendirme, bizim politik hareketlerin ivmesini ve sonuçlarını, politik öznenin hangi koşullar altında nasıl bir eylemlilik haline girebileceğini, siber uzam bağlamında tartışmadan önce, sıradan günlük hayat-taki benlik pratikleri üzerinden anlamamız gerektiğinin altını çizer.

KAYNAKÇA

- BAKARDJIEVA, M. (2003). Virtual togetherness: an everyday-life perspective. *Media, Culture & Society*, Vol. 25: 291–313.
- BAUMANN, Z. (2001). *Bireyselleşmiş Toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yay.
- BILLIG, M. (1992). *Talking of The Royal Family*. London: Routledge.
- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu, *Yeni Medya Çalışmaları* içinde, Der. M. Binark, s. 21-44. Ankara: Dipnot Yay.
- CASTELL, M. (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür- Ağ Toplumunun Yükselişi*, 1.Cilt, Çev. E. Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.
- COLEMAN, B. (2012). *Hello Avatar*, Çev. E. Bilge. İstanbul: Mediacat Yay.
- Cutler, R. (1996). Technologies, relations, and selves. In L. Strate, R. Jacobson, & S. Gibson (Eds.), *Communication and Cyberspace: Social interaction in an electronic environment* p. 317-333. Crosskill, NJ: Hampton.
- DAVIES, B. ve Harré, R. (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, Vol. 20(1): 43-63.
- FAIRCLOUGH, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- HARRÉ, R. (1997). An outline of the main methods for social psychology. In N. Hayes (Ed.) *Doing Qualitative Analysis in Psychology*, p. 17-37. Sussex: Psychology Press (reprinted 1998).
- HILL, K.A. and Hughes, J.E. (1998). *Cyberpolitics: Citizen Activism in the Age of the Internet*. New York: Rowman & Littlefield Pub.

- MCCHESENEY, R.W., (2000). *Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times*. New York: New Press.
- MOSCOVICI, S. (1984). The phenomenon of social representations. In R. Farr and S. Moscovici (eds.), *Social Representations*, p. 3-69. Cambridge University Press, Maison des Sciences de l'Homme: Cambridge/Paris.
- MOSCOVICI, S. (1988). Notes towards a description of social representations. *European Journal of Social Psychology*, Vol. 18: 211-250.
- MOROZOV, E. (2009). Foreign Policy: Brave New World Of Slacktivism. May 19, 2009. <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=104302141>, June 24, 2012
- MULL, J. (2008). *Siberuzayda Macera Dolu Bir Yolculuk*, Çev. A. Özdamar. İstanbul: Kitap Yay.
- PAKER, O. (2007). "İletişimin *Fast Food*'u: Sanal Diyarlarda Oyun, Chat ve Gizemli Yabancı", *Medya Okumaları* içinde, Der. Özgür Yılmazkol, s. 105-134, Ankara: Nobel Yay.
- PARKER, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical analysis for social and individual psychology*. London: Routledge.
- PETRAS, J. (2011). Social Opposition in the Age of Internet: Desktop "Militants" and Public Intellectuals. Invited paper to be read at the "Symposium on Re-Publicness" Sponsored by the Chamber of Electrical Engineers. Ankara Turkey, December 9 – 10, 2011. <http://Petras.lahaine.org/?p=1880>
- POTTER, J. and Wetherell, M. (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage Pub.
- POTTER, J. and Wetherell, M. (1995). Discourse Analysis. In J. A. Smith, R. Harré and L. V. Langenhove (eds.), *Rethinking Methods in Psychology*, p. 80-93. London: Sage Pub.
- ROBINS, K.(1999). *İmaj-Görmenin Kültür ve Politikası*, Çev. N. Türkoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, R. (1994). Cinsellik ve Yalnızlık (M. Foucault ile söyleşi). (İçinde) M. Foucault, *Dostluğa Dair Söyleşiler*, Çev. C. Ener, 2. Baskı, s. 34-61. İstanbul: Hil Yayınları.
- SENNETT, R. (2002). *Kamusal İnsanın Çöküşü* (2. basım), Çev. A. Yılmaz, ve S. Durak. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, R. (2012). *Berber*, Çev. İ. Özküralpli. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Schickler E. (1994). Democratizing Technology: Hierarchy and Innovation in Public Life. *Polity*, Vol.27(2): 175-199.
- SULER, J. (1996). The psychology of Cyberspace. <http://www.rider.edu/suler/psycyber/psycyber.html>
- TURKLE, S. (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon and Schuster.